

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

În unitate, egalitate și frățietate — ocrotiți la sânul matern al aceleiași Patrii

România este țara tuturor celor care și-au plămădit ființa aici, la poalele Carpaților și care au populat fără întrerupere în vremuri bune sau de restriște, aceste binecuvântate plaiuri. Ea este maica iubitoare a românilor de grai și sânge, dar și a celor care, de altă nație fiind, și în contextul unor împrejurări istorice cunoscute, au ajuns cu veacuri în urmă printre noi, găsindu-și aici adăpost și posibilități prielnice de făurire, în libertate, a propriului destin.

Noua orinduire socială instaurată în patria noastră a favorizat noi raporturi de frățietate și colaborare între toți cetățenii României libere și independente, indiferent de naționalitate sau credință religioasă.

Conviețuirea frățescă dintre români și naționalitățile conlocuitoare, valorificarea pe un plan superior și fără de nici o îngrădire a tradițiilor specifice, permanentul dialog al muncii lor unite constituie mărturie ale unei largi și înțelepte politici naționale pe care o promovează conducerea statului nostru.

Tuturor fiilor patriei noastre li s-au garantat, în mod egal, drepturile cetățenești, și în primul rând dreptul la muncă și la învățatură. În această privință — arată recent Președintele țării noastre în cuvintarea rostită cu ocazia Sedinței comune a Consiliilor oamenilor muncii de naționalități maghiară și germană — avem realizări care pot constitui exemple și pentru

alte țări și popoare. „Am asigurat gratuitatea învățămîntului pentru întregul tineret al patriei noastre. Am dezvoltat puternic învățămîntul superior, care asigură pregătirea cadrelor pentru toate domeniile de activitate. Nu există vreun domeniu al cunoașterii moderne de care știința sau învățămîntul nostru să nu se ocupe, unde să nu pregătim cadrele de care avem nevoie — și la care au acces, fără nici un fel de discriminare, toți cetățenii patriei, fie că părinții lor sau originea lor îndepărtată este românească, maghiară, germană, sîrbă sau alta. Singura condiție pentru a intra în învățămînt este capacitatea de a învăța.”

S-au realizat, de asemenea, principiile socialiste de retribuție egală la muncă egală, într-o vreme în care în multe țări sint deosebiri în asigurarea retribuțiilor legate de naționalitate, de sex, de vîrstă.

S-au dezvoltat puternic, mai ales în ultimii douăzeci de ani, „formele democratice de conducere ale întregii societăți — începînd de la consiliile oamenilor muncii din toate unitățile economice și sociale, de la adunările generale ale oamenilor muncii, în calitate lor de proprietari, producători și beneficiari, de la organele județene ale acestora la congresele naționale, consiliile naționale

(Continuare în pag. a 2-a)

Redacția

OMAGIU MAMEI

De cînd m-am despărțit de sat și de casa părinților nu mi-a fost dat să stau în preajma mamei decît arareori și clipe destul de puține. Poate de aceea mi-e gîndul de-a pururi la EA și-i port în suflet icoana pe toate cărările vieții.

Acum, cînd anii m-au trecut în după-amiaza vieții, am simțit nevoia acută s-o văd, s-o privesc, s-o contemplan în căminul cel vechi din satul natal, sat de dor și de duh. Am găsit-o-n pridvor cîntînd spre ulița ce m-a dus cu ani înainte în viltoarea orașelor mari. Mă aștepta acolo cu privirea-nclăzită de dorul copilului dus de mult în lume străină, la învățatură.

O, ce dureros de dulce m-a-nvăluit privirea ochilor ei calzi și duioși!

Am strîns-o la piept și-am îmbrățișat-o cu drag. Am sărutat-o pe amindoi obraji și-am privit-o-ndelung contemplîndu-i chipul atît de drag și de scump mie.

Fața sa, altădată îmbujorată, fină și catifelată, pe care-o alintam cu minulețele mici, acum e-mpodobită cu beteală de nenumerate și fine riduri ce coboară și urcă pe relieful vălului al obrajilor săi încărcat de anii trudiți în muncă și suferință.

Marii creatori, care au dat viață capodoperelor spiritualității umane, au încrustat în jurnale și memorii istoria vieții și-a operelor lor.

Mamele n-au ținut jurnale și n-au redactat memoriile, dar au încrustat pe chipul lor întreaga existență a celor cărora le-au dat viață.

Obraji mamei sint acum un hrîsov nobiliar în care e-ncrustată, în alfabet unic, viața mea și a fraților mei, cu toate urcușurile și căderile, cu toate bucuriile și durerile.

Buzele-i, odinioară rumene și calde, acum tremură ușor murmurîndu-mi numele mic cu sfîrlă, iar ochii — neschimbate mărgăritare — mă-nvăluie-n lumina lor plină de iubire și înțelepciune.

Minile sale înăsprite de muncă și ani, sint simbolul generozității și dăruirii absolute cu care ne-a ocrotit pornirea pe albiile mari ale vieții. Această pecete a muceniecii lor o sărut cu respect și cu dragoste, și-n fața monumentalității chipului său demiurgic mă plec și mă-nchin cu venerația cuvenită aceleia ce mi-a oferit darul neprețuit numit viață.

Gheorghe Ș. Grăniceri

Cîntecul codrului românesc

Bună dimineața, țară,
Oameni, viață, primăvară,
Iată-mă din nou întors
Unde veacul mi l-am tors.

N-am plecat. Cînd iarna vine
Mă retrag numai în mine
Și acolo stau și-mi torc
Haine pentru cînd mă-ntorc.

Pleacă frunza-ntr-o strădîni
Că ea n-are rădăcini.
Eu rămîn aici mereu
Leagăn pentru neamul meu.

Cum ar fi viața să-mi fie
Sînt aici de-o veșnicie.
Codru sint și sint român
Și cum sint așa rămîn.

Virgil Carianopol

Cîntă pasărea duioasă?
Cîntă doar cît e frumos.
Cînd începe vremea rea
Nu-i mai place să mai stea.

Eu, de-i iarnă, de e vară,
Rămîn tot aici în țară.
Aici pe urmași mi-i cresc
Și aci mă desfrunzesc.

Nu e crivăț cît de tare
Trănicia să-mi doboare.
Pleacă ce-i ușor la vînt.
Eu rămîn tot în pămînt.

Ortodoxia și Mișcarea ecumenică

Speranțe și dificultăți

Dacă în trecut Ortodocșii erau în Consiliul Ecumenic al Bisericilor o prezență exotică, la care protestanții priveau cu îngăduință și chiar cu mirare că totuși mai există după 2000 de ani, și de la care, autosuficienți, nu așteptau în mod sincer nimic, astăzi situația se schimbă văzînd cu ochii: Protestanții privesc Ortodoxia și pe ortodocși ca pe niște parteneri de dialog care au ceva important de spus, și care nu mai pot fi ignorați. *Contribuția ortodoxă se face simțită mai ales în domeniul teologic.* Consiliul Ecumenic a fost multă vreme o adunare de funcționari bisericesti, unii dintre ei pioși, pastori sau profesori (nu prea mulți profesori) dar nu foarte străluciți în teologie. Ortodocșii au insistat mereu pe dimensiunea teologică a refacerii unității Bisericilor, așa-zisa dimensiune verticală, așa încît astăzi această dimensiune a devenit foarte importantă, esențială sau, în orice caz, bine balansată cu dimensiunea practică, orizontală, cu preocuparea de relațiile cu lumea și cu problemele lumii de azi.

Documentul „Botez, Euharistie, Preoție”, spre a nu lua decît un exemplu, este doar unul din semnele prezenței noii dimensiuni. Desigur, acest Document nu este încă un mare succes, și nici nu poate fi deocamdată, dar chiar faptul că a provocat reacții neașteptate din partea Bisericilor, dovedește că în Consiliu a început să se gîndească teologic și că nu e suficientă piozitatea și acordul superficial asupra unor aspecte care, în fond, nu schimbă nimic din ceea ce menține diviziunea Bisericilor. *Acum se știe că diviziunea nu poate fi depășită, în realitate și substanțial, decît pe cale teologică, adică prin acord doctrinal.*

Ortodocșii au reușit să-i facă pe ceilalți să nu ceară mereu, simplist, intercomuniune, și că nu e posibilă decît comuniunea, pe baza acceptării adevăratei învățături apostolice, păstrată în Sf. Scriptură și în Tradiția Bisericii. Aceasta duce încet, încet la o schimbare la față a Consiliului.

În documentele Consiliului există acum un aer nou. Se vorbește de spiritualitate, de doctrină, de rugăciune, în alți termeni decît înainte, și se menționează întotdeauna contribuția ortodoxă în determinarea acestei reorientări. O face în mod deschis și permanent chiar noul Secretar general Dr. Emilio Castro, și o făcuse și fostul Secretar general Dr. Philip Potter.

Există fără îndoială și probleme care li „jeneză” pe ortodocși în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, și spunem „jeneză”, numai ca să evităm cuvîntul „scandalizează”. Aceste probleme vor trebui analizate cu înțelepciune, tact și răbdare, spre a fi rezolvate. Nu trebuie să se creadă că Ortodocșii nu au un punct de vedere clar, chiar atunci cînd, din tact și pentru a evita rupturi irevocabile, nu reacționează ultimativ. De pildă: faptul că protestanții operează schimbări în practica milenară a hirotoniei, deși nu există încă un acord în Consiliu în această privință, îi fac pe Ortodocși să se gîndească serios la momentul în care vor trebui să facă din acesta o condiție de aderare a lor în continuare la Consiliul Ecumenic. Alt exemplu: La Lima s-a alcătuit o Liturghie, despre care ortodocșii n-au spus încă nimic, dar ea se celebrează și chiar și Ortodocșii sint invitați să participe la ea (cîntînd texte scripturistice, cîntînd) desigur fără să se împărțasească. Despre aceste concelebrații, chiar neuharistice, Ortodocșii vor trebui să-și fixeze o poziție fiindcă practica începe să-i jeneză cînd, de pildă, un patriarh ortodox e chemat să recite un text la o slujbă condusă de o pastoriță, fără să fie prevenit dinainte. Dar aceasta e, în mare parte, și vina ortodocșilor, nu numai a Consiliului. Ar mai fi multe de spus, de pildă, cu privire la unele implicări ale Consiliului în probleme în care ar trebui mai multă grijă, pentru a nu-și pierde credibilitatea morală în lume. M-aș referi d. p. la modul cum se abordează uneori în Consiliu discuția despre S. I. D. A., lăsîndu-se impresia că se preocupă „cu grijă pastorală” de boală, dar se uită grija pastorală, atunci cînd e vorba de condamnat cauzele care duc la boală, ba chiar lăsîndu-se impresia că asupra cauzelor trebuie privit cu indulgență!

Cred că prezenta ortodoxă în Consiliul Ecumenic al Bisericilor ar tre-

(Continuare în pag. a 2-a)

ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Aniversări UNESCO

475 ani de la urcarea pe tron a lui Neogoe Basarab

(1512—1521)

Primii zori ai umanismului se deschid pe pămînt românesc în condițiile în care, la începutul veacului al XVI-lea (1521), pe scaunul voievodal al Munteniei se instala ca domn „înțelept și luminat” Neogoe, fiul vornicului Pirvu, din neamul banilor craioveni (ca niște domni de mari), care, de la început își spunea Basarab, pentru a întări tradiția basarabă a domniei muntene.

Își începea domnia cu acea sete de cultură moștenită pe drumul pios al slujirii Bisericii, insuflată desigur și prin prietenia de tinerete cu familia Brancovici a despoților sîrbi (un fel de familie de Medici a italienilor), din rîndul cărora își alege ca soție pe evlavioasa doamnă Milita-Despina, nepoata fostului mitropolit al Munteniei, Maxim Brancovici, cu care leagă traică prietenie în anii dinaintea domniei, petrecuți la Sibiu. Își începe domnia sprînjînd fapta tipografică a lui Macarie care definitiva la 1512 valorosul Evangheliar, sau, încurajînd munca copiștilor de multiplicare a cărților sînte, pe care

el însuși le procura din centrele de cultură bizantine.

A urmat apoi monumentală ctitorie voievodală, Mănăstirea Curtea de Argeș, plămădită pe dimensiunile ideilor sale, ca monument de rezistență închinat ortodoxiei românești, care a devenit încă de la creație o faimă a lumii balcanice.

Minat de adînci simțămînte pentru cultură și artă, Neogoe deschide zorii cărții de înțelepciune în cultura românească prin monumentală sa carte: „Învățăturile lui Neogoe Basarab către fiul său Teodosie”, un veritabil manual de educație morală creștină, în maniera „Principelui” scris în aceeași epocă de florentinul Machiaveli sau a lucrării bizantine „Învățăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon” a lui Constantin Porfirogenetul. Cartea cumulează în conținutul ei zestrea de înțelepciune creștină găsită de acesta în

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. Vasile Oltean

Protopresbiterul Ioan Droc

150 de ani de la nașterea lui

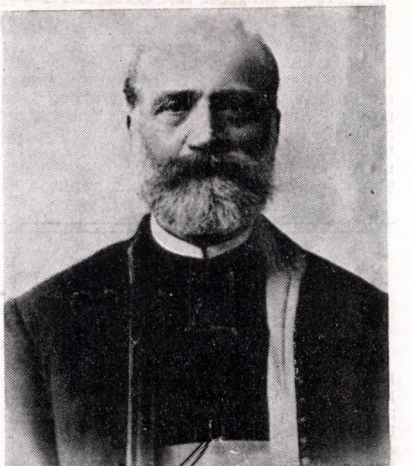
Ioan Droc a fost primul protopresbiter al Tractului de Miercurea. Acest tract a fost înființat de mitropolitul Andrei Șaguna la propunerea avocatului Ilie Măcelar fost deputat al românilor în Parlamentul din Budapesta.

Tractul Miercurea avea în componența sa următoarele comune: Jina, Poiana, Cărpiniș, Dobîrca, Dobra, Reci, Gîrbova, Singătîin, Cunța, Boz, Cut, Drașov, Ludușul Mare, Șpring, Gusu, Doștat, Apoldu de Jos și Apoldu de Sus.

A condus cu competență acest tract din anul 1872, pînă în anul 1898, cînd s-a pensionat.

Înființarea tractului a urmărit nu numai ca Miercurea să devină un centru religios ci și unul politic.

Ioan Droc s-a născut în comuna Rășinari la data de 16 noiembrie 1836 ca fiu al preotului Ioan Droc (1809—1880) și Paraschiva Droc născută Șerbu (1816—1881). A urmat școala confesională română din Rășinari, gimnaziul în Sibiu și seminarul

teologic din Sibiu (1860—1861). În anul 1863 s-a căsătorit cu Agapia Burbea din Brașov. A fost învățător, catehet, capelan

(Continuare în pag. a 5-a)

Ioan Droc

Transfigurarea umanului și creației în credința și cultul icoanelor

Comemorarea a 1200 de ani
de la Sinodul al 7-lea ecumenic (Niceea, 787)

Biserica răsăriteană n-a ezitat să vadă în restaurarea învățurii despre cultul icoanelor în secolul al VIII-lea, un adevărat „triumf al Ortodoxiei”. Ea a consacrat acestui eveniment cea dintîi duminică din Postul Paștelui: Duminica Ortodoxiei. Faptul acesta trebuie să fie interpretat, în primul rînd, în contextul istoric precis al conflictului Bisericii creștine cu Islamul, religie iconoclastă prin definiție, întrucît neagă realitatea istorică a întrupării personale a lui Dumnezeu. În fața islamului, Biserica a înțeles și a simțit nevoia icoanelor pentru a propovădui întruparea. De aici și importanța pe care Biserica a dat-o iconoclastismului, care confunda cultul icoanelor cu idolatria.

Intr-adevăr, iconoclastismul — campania dusă în secolul al VIII-lea împotriva reprezentării chipului Fiului lui Dumnezeu sub forma icoanelor și a venerării acestora — începe sub influența islamului, fiind încurajat de împăratul Leon III Isaurul (717—741), sub motiv că a limita pe Dum-

nezeu la un chip și a reprezenta umanitatea Sa este o adevărată blasfemie. Disputa continuă sub Constantin V Copronimos (741—775), fiul lui Leon III, care scrie în favoarea iconoclastismului, dă un decret prin care interzicea icoanele și convoacă un sinod în 754, care declară venerarea icoanelor drept idolatrie. Argumentarea folosită: Vechiul Testament interzice reprezentarea vizuală, simbolică a lui Dumnezeu; firea umană a lui Hristos fiind asumată de Logos, nu poate fi reprezentată separat, cum credeau nestorienii. Iconoclastii au folosit în sprînjînd tezei lor scrierile lui Eusebiu de Cezareea. Iconoclastismul a mers mină în mină cu aversiunea contra cultului Fecioarei Maria.

Pentru a combate erezia iconoclastă, patriarhul Tarasie al Constantinopolului cere să fie convocat un sinod ecumenic. Anunțat în 784, si-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Ion Briș

În unitate, egalitate și frățietate...

(Continuare din pag. 1-a)

ale oamenilor muncii, din care fac parte oameni ai muncii de toate naționalitățile... Toate acestea, alături de organele democratice ale statului nostru — consiliile populare, congresul consilierilor populare, Marea Adunare Națională și celelalte organisme — crează un tot unitar care asigură un cadru unic în felul său de participare a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate.

Constituția și celelalte legi ale țării au consfințit ca pe un principiu de mare însemnătate libertatea de conștiință, cu care se află în strânsă legătură dreptul fiecărui cetățean de a mărturisii și practica propria lui credință religioasă.

Cultelor din România li s-a creat astăzi un cadru nou de manifestare și desfășurare a tuturor activităților specifice. În primul rând li s-a asigurat dreptul de a-și organiza, sub nemijlocită conducere, școlii pentru pregătirea clerului. În prezent în țara noastră funcționează unități de învățământ care asigură necesarul de personal clerical pentru toate cultele.

Cadrele didactice ale acestor instituții de învățământ sînt recrutate dintre absolvenții cu licență și doctorat în Teologie, în majoritate avînd și studii de specializare la instituții de învățământ teologic din străinătate.

Culte dispun de asemenea de organe de presă proprii, editate în limba lor națională. Multe din aceste publicații au luat ființă în anii de după eliberare.

Toate cultele tipăresc pentru nevoile credincioșilor calendare bisericesti de perete, îndrumătoare pastorale, cărți de rugăciuni, cărți de cult, ediții scripturistice, toate în limba proprie a fiecăruia.

Culte din România dispun de asemenea de largi posibilități pentru întreținerea și înfrumusețarea lăcașurilor de cult. Multe dintre aceste lăcașuri care au dobîndit statutul de monumente istorice, au fost reparate cu subvenții din partea statului.

Potrivit necesităților, cultele și-au înălțat și lăcașuri noi de închinăciune.

Sujitorii și credincioșii cultelor se bucură de aceleași drepturi și înlesniri care sînt garantate tuturor cetățenilor țării. Ei sînt chemați să respecte cu strictețe legile țării și să-și aducă aportul, prin muncă, la făurirea vieții material spirituale a poporului. Unii reprezentanți ai cultelor sînt deputați în Marea Adunare Națională. Toți participă la activitatea Frontului Democratiei și Unității Socialiste.

O acțiune de mare însemnătate căreia se dedică cu însuflețire cultele din România, este slujirea cauzei păcii. Încă din primele zile ale instaurării noului orizont în patria noastră, slujitorii cultelor s-au înrolat cu însuflețire în rîndurile luptătorilor pentru pace. Convingerea lor este că au datoria nu numai de a vorbi despre pace ci și de a o înfăptui și a sprijini acțiunile poporului îndreptate spre țelul acesta major: instaurarea în lume a unei păci trairnice și de durată. Au avut loc nenămă-

rate consfătuiri și conferințe ale cultelor dedicate păcii, iar în ultimii ani s-au desfășurat largi Adunări ale Cultelor pentru pace cu participarea conducătorilor, ierarhilor, profesorilor, clericilor și a altor categorii de slujitori ai cultelor.

Angajarea cultelor în lupta pentru pace a favorizat nașterea unor relații de respect și prețuire între ele, a unei prietenii sincere între conducătorii și reprezentanții lor. La nivelul credincioșilor s-a instaurat frățietatea, colaborarea și întruajutorarea.

Ecumenismul practic local este forma binecunoscută și mult prețuită, atît în țară cît și peste hotare, de conviețuire a cultelor din patria noastră. În cadrul acestui ecumenism un loc aparte îl ocupă conferințele teologice interconfesionale, adevărate forumuri de dialog în care se dezbate teme de actualitate teologică și legate de marile năzuințe ale omenirii contemporane. Au avut loc, începînd din anii '60 și pînă în prezent, aproape 50 de astfel de conferințe. La ele participă conducători de culte, ierarhi, profesori de la toate instituțiile teologice, personal din Administrația cultelor, studenți și doctoranzi în teologie. La fiecare conferință sînt prezentate un referat principal și două referate secundare. La discuții participă un număr însemnat din cei prezenți. S-a cultivat astfel permanent o intensă atmosferă de conlucrare ecumenică, de angajare sinceră și eficientă a reprezentanților cultelor în slujirea propriilor idealuri de unitate și în sprijinirea năzuințelor poporului nostru și a lumii întregi spre libertate, progres și pace.

Culte din țara noastră sînt angajate nu numai pe plan local ci și pe plan internațional în mișcarea ecumenică contemporană.

Statul român garantează tuturor cultelor libertatea de a întreține, în spiritul legilor, relații de colaborare cu alte culte și organizații religioase din străinătate, de a-și trimite reprezentanți la întruniri teologice, conferințe și congrese, de a efectua vizite în interesul general al cultelor sau al credincioșilor. Le garantează de asemenea dreptul de a primi vizite și a purta dialog la ele acasă cu reprezentanți ai unor culte și organizații religioase din străinătate.

România este mamă bună și iubitoare pentru toți fiii ei. Ea îi ocrotește și îi sprijină deopotrivă pe toți. Le garantează drepturile cetățenești inalienabile și le creează condiții pentru dezvoltarea multilaterală a propriei lor personalități. Așteaptă de la ei în schimb iubire sinceră și jertfelnică, sprijinirea mersului ei neabătut spre noi trepte de progres și civilizație.

Este demn și întru totul firesc să-ți iubești patria, să slujești poporul și idealurile lui înălțătoare. Este firesc să o și aperi și să nu accepți nimic din ceea ce i-ar putea diminua prestigiul sau intina bunul nume pe care l-au făcut înaintașii și a cărui strălucire o sporesc toți fiii României de azi, într-o pilduitoare unitate de gând, simțire și lucrare.

Transfigurarea umanului...

(Continuare din pag. 1-a)

nodul se ține la Niceea în 787, fiind convocat de împărăteasa Irina, cu scopul de a da o mărturisire de credință cu privire la cultul icoanelor. Decizia dogmatică (oros) în favoarea cultului icoanelor a fost aprobată de cei 263 părinți, printre care și legații papei Adrian I, și a fost semnată de împărăteasa Irina și de fiul ei Constantin al VI-lea. De altfel papa Adrian I (772—795) a luat mai tîrziu (în 791) apărarea acestei decizii contra împăratului Charlemagne, care a convocat un sinod la Frankfurt în 794, ce se va pronunța împotriva doctrinei de la Niceea, din 787.

Controversa iconoclastului — care se traducea prin sustragerea icoanelor de la vederea credincioșilor, în Biserica — continuă și după Niceea. În 815, patriarhul Nikiforos este depus din aceeași cauză de Leon al V-lea Armeanul. Ea continuă pînă în anul 842, cînd se refacă definitiv cultul icoanelor. Trebuie să fie subliniat aici și faptul că cei ce s-au angajat în această dezbateră au fost călugări și teologi renumiți, ca de pildă Teodor, staretul mănăstirii Studium din Constantinopol și Ioan Damascin, care a consacrat o parte din scrierile sale apărării doctrinei și cultului icoanelor.

Prin icoană se înțelege orice reprezentare picturală pe lemn, mozaic sau frescă, a lui Iisus Hristos, a Maicii Domnului, a sfinților și a purterilor cerești. Icoana face parte dintr-o teologie simbolică ce are afloată cu teologia apofatică și cu cea sacramentală. Imaginea, simbolul, cuvîntul vorbit sau cîntat, elemente sensibile care ating simțurile, toate acestea devin purtătoare de mister, mijloace de revelare a unei noi dimensiuni a realității pe care ele o reprezintă. Sub diverse forme și intensități, acestea vor să fie o reflectare a luminii dumnezeiești: „Întru lumina Ta vedem lumina” (Ps. 35, 9). Teologia „simbolică” urmărește, pe de o parte, să protejeze, să „sfințească” misterul lui Dumnezeu; pe de altă parte, să-l facă accesibil persoanelor concrete cu sensibilitatea lor. Ea redă situația actuală a revelației lui Dumnezeu cînd nu mai există separare între văzut și nevăzut — unul fiind creatorul și răscumpărătorul celor văzute și celor nevăzute —, între Dumnezeu și umanitate, de vreme ce „Cuvîntul S-a făcut trup și a locuit printre noi plin de har și de adevăr” (Ioan 1, 14). (Din această cauză nici termenii „Biserica vizibilă” și „invizibilă” nu se folosesc în vocabularul ortodox.) Spre deosebire de idol care reprezintă o realitate care nu are existență, adică o absență, un vid, icoana reprezintă slava care înconjoară o persoană reală, persoana Cuvîntului lui Dumnezeu: „Noi am privit slava Lui, o slavă întocmai ca slava singurului născut din Tatăl” (Ioan 1, 14).

Care sînt principiile biblice și teologice ale icoanei?

Teologia icoanei trebuie să fie înțeleasă în contextul teologiei întrupării și învierii lui Iisus Hristos, ca prezență și manifestare personală a lui Dumnezeu. Icoana nu este o imagine a unui Dumnezeu inexistent, o reprezentare a unei ființe imaginare, ceea ce ar însemna idolatrie, ci a Fiului lui Dumnezeu întrupat în Iisus Hristos. Iar Iisus Hristos este nu numai Logosul, Cuvîntul cel veșnic, născut din Tatăl și în care se „odihnește” Tatăl, ci și chipul, icoana, lumina lui Dumnezeu cel nevăzut și nerevelat. În Vechiul Testament, Legea a fost o prefigurare anticipată a Logosului (după cum singele era prefigurarea Duhului). Cuvîntul a fost anunțat, iluminat și prefigurat prin simbolul Său.¹ Dar acum, în Noul Testament, Cuvîntul în persoană se arată, luînd chipul slujitorului smerit (Filip. 2, 7—8), care nu se poate compara cu nimic. În definitiv, persoana lui Hristos stă în centrul icoanei, nici umanitatea separată, nici firea dumnezeiască izolată, ci subiectul care domină toată suprafața icoanei. Pe de o parte, Logosul a luat trup uman real și a lucrat printre oameni ca om. Întruparea nu este o iluzie; de aceea Biserica a denunțat eresia dochetismului. Pe de altă parte, chiar în Întruparea Sa, El rămîne consubstanțial cu Tatăl. El este Cuvîntul care S-a făcut trup. Cu aceasta, El n-a transformat umanitatea în natură divină. Chiar în Învierea Sa, El păstrează umanitatea Sa pentru totdeauna. El a înviat cu un trup real, un trup fără schimbare sau deformare, dar desigur transfigurată. Icoana reprezintă persoana — prosopon — în care are loc transfigurarea umanității, care nu înseamnă nici diminuarea umanului, nici transformarea umanului în divin, ci consubstanțialitatea lor într-un singur subiect, unic, dumnezeiesc.

Iconoclastii au acuzat grupul ortodox, care a luat apărarea credinței și cultului icoanelor, de nestorianism, pe motivul că icoana ar reda pictural umanitatea lui Hristos în mod felog vechi” de Barbu Hoban, dascălul școlii din Schei, să înceapă pomenirea domnilor (peste douăzeci la număr) cu Neagoe Basarab: „Pomeneste Doamne pe Io Neagoe voevod și doamna sa Despina și fiul său Teodosie” (text în limbă slavonă), fără a-i consemna titlul „Basarab” și nici ceilalți fiu (2 băieți și două fete devenite și ele domnițe în Moldova și Muntenia), consemnarea făcîndu-se desigur în primii ani ai domniei.

Astăzi, cînd comemorăm 475 de ani de la urcarea pe tron a milostivului domitor, aceste vestigii istorice, aflate încă la biserica Scheilor, stau mărturie pe drumul pietruit de istorie și credință, ca niște vestale în marea carte a unității de neam.

separat. Or, icoana nu este o reprezentare a firilor pe rînd sau izolat. Nu este portretul unei firi, ci icoana ipostazei, persoanei. Totul este subordonat persoanei, în care umanitatea nu este de sine stătătoare (nestorianism). În persoana Sa unică sînt unite, în mod perihoretic, firea omească — Hristos n-a fost un individ printre alții, ci a asumat totalitatea umanității — și cea dumnezeiască. Numele lui Hristos: *Cel ce este stă scris în jurul feței Sale*, arînd că El este cel ce ține existența ca atare, fiind prezent în ea.

Un alt principiu este acela formulat de Apostolul Pavel care numește trupul uman „templu al Duhului Sfînt” (cf. I Cor. 6, 19; 3, 16—17). După învierea Sa, trupul lui Hristos nu este un simplu corp biologic, ci în el iradiază slava dumnezeiască. Iar după Pogorirea Duhului Sfînt, la Cincizecime, nu mai există o creație goală de har, ci o nouă realitate a pătruns în vechea creație. Icoana trebuie deci să redea această umanitate schimbată la față prin lumina Duhului Sfînt. În fond, icoana dă mărturie de această schimbare a vechiului în nou, de îndumnezeirea de care se împărtășesc sfinții. De aceea există un model natural, un tip uman care să inspire pe iconograf. Icoana nu este o imitare fotografică a unor modele vii, existente. Ea pictează o persoană în care plenitudinea harului este prezentă, desigur în limitele firii umane. Secretul icoanei constă în aceea că prezintă, în imagini și culori, iradierea harului infinit într-o persoană definită, circumscrișă.

În fine, icoana reprezintă o altă dimensiune a realității, o altă ordine a creației, noua creație sau împărțirea lui Dumnezeu. Această împărțire a pătruns deja în istorie, în actuala transfigurare a lui Hristos. Iisus păstrează trupul Său după moarte, dar forma sa istorică în forma eshatologică. Icoana trebuie să traducă taina gloriei umanității Logosului. Icoana nu este nici o redare imitativă a realului, nici o substituție pentru real, ci o prefigurare picturală a formei eshatologice a realului. Iisus Hristos n-a schimbat creația și umanitatea în ființa divină, ci a înnoit creația, dîndu-i forma ei eshatologică.

Icoanele — iconografia în general — constituie un element al cultului, care include de asemenea propovăduirea Evangheliei și celebrarea sacramentală a credinței. Icoanele nu țin de arta religioasă creștină, n-au un scop decorativ, ci un scop liturgic. Biserica pictată nu este un muzeu de artă creștină sau o galerie de artă, ci un templu care redă în imagini prezența și manifestarea lui Dumnezeu în istorie. Iconografia sau pictura simbolică este parte integrantă din Liturghie. Spațiul liturgic este totdeauna un spațiu iconografic, în care are loc nu numai proclamarea verbală a Evangheliei, ci și celebrarea sub formă sacramentală a credinței.

Cultul icoanelor înseamnă de fapt venerarea persoanei al cărei model este reprezentat.² Nu este adorată imaginea ca atare, decorul, desenul, materialul, culoarea, ci chipul, adică persoana pictată, al cărui nume trebuie să fie indicat pe suprafața pictată. Icoana ca obiect material nu este consubstanțială cu persoana. Numai Fiul este de-o-ființă cu Tatăl și cu Duhul Sfînt. Modelul nu este identic după ființă, ci prototipul. Această deosebire între chip și model evită orice interpretare idololatrică a icoanei. Cîntea se atribuie deci arhetipului persoanei reprezentate. De asemenea, se face deosebire între adorarea lui Dumnezeu (latreia) și cinstirea icoanelor și sfinților (proskynesis). *Latreia* se aduce lui Dumnezeu întreit în persoane, de-o-ființă și veșnic; *proskynesis* revine celorlate ființe create, constiente, care n-au existența prin naștere din Dumnezeu, dar poartă chipul Creatorului în persoana lor înzestrată cu conștiință și libertate.

Există apoi o participare personală la viața și sfințenia persoanei reprezentate. În fața icoanei, credinciosul se află în prezența luminii și harului care iradiază din persoană prin ecranul simbolic. El primește lumină din lumina Celui ce este Lumina. Icoana nu este un obiect de decorație sau de amintire. Ea nu este adorată în sine, ci contemplată; iar contemplația este o pătrundere în misterul sfințeniei mai adîncă decît credința, prin care vedem ca printr-o oglindă. Cultul icoanelor înseamnă că un proces de transfigurare infinită a umanității fiecărui credincios este deschis.

Icoana face parte din calea simbolică de care dispune Biserica pentru a comunica Cuvîntul și Chipul Tatălui. Această comunicare rămîne tot-

deauna simbolică, paradoxală, deoarece ea trebuie să protejeze misterul, sfințenia lui Dumnezeu, care sfințește totul prin prezența Sa. Pe de o parte, epifania Fiului: Iar cel care a văzut pe Fiul, a văzut pe Tatăl (Ioan 14, 9). Pe de altă parte, chiar în epifania Sa, Dumnezeu rămîne nerevelat. De aici transparența comunicării simbolice, a icoanei, a cuvîntului, a tuturor mijloacelor de expresie. Ca și predica orală, icoana vizuală comunică, exprimă, transmite, dar în același timp protejează taina, păstrează tăcere.

Iconografia, ca și orice simbol folosit de Biserică, trebuie să păstreze această transparență. Cultul icoanelor nu înseamnă ritualism sau esteticism. Profilul cultural al icoanelor, materialul, culoarea, imaginea, nu trebuie să împiedice trecerea spre realitatea transfigurată. Iconografia trebuie deci să ajute pe credincios să înțeleagă că ajute pe umanitatea și creația, sint consacrate transfigurării, chemate să primească chipul lor veritabil în comuniunea nemijlocită cu fața lui Dumnezeu. În același timp, credinciosii sînt învățați să accepte limita icoanelor, a oricărei expresii simbolice, vocale sau verbale, care lasă sub tăcere, în taină, misterul ființei lui Dumnezeu.

S-a spus, pe bună dreptate, că icoanele au o valoare catehetică și instructivă prin excelență, că ele constituie Biblia celor ce nu au Sfînta Scriptură. De fapt, ele sînt o mărturisire de credință a întregii Biserici. Căci iconografia nu exprimă numai crezul iconografilor, ci credința și pietatea poporului. Credinciosii se roagă adesea în fața icoanelor cu determinarea de a pune viața lor în perspectiva luminii dumnezeiești care învăluie chipul celui zugrăvit: Iisus Hristos, Maica Domnului, sfinții ingeri, apostolii, profetii, martirii, sfinții. În fața icoanei, credinciosii pot măsura mai bine nu numai limita istorică, biologică, a umanului, ci și perspectiva eshatologică a acestuia. Ei se roagă ca tot ceea ce e, în viața lor, deformat și urit, să fie îndreptat și înfrumusețat, pentru ca astfel umanul lor să devină autentic, iradiat de har și expus luminii care izvorăște din persoana al cărei chip este pictat în centrul icoanei.

Biserica Ortodoxă, confruntată azi cu criza comunicării și celebrării credinței într-o societate cu o cultură secularizată, nu trebuie să se limiteze la limbajul logicii, al conceptelor și definițiilor, ci trebuie să rămîna mereu deschisă pentru vorbirea simbolică, vorbirea analogică, și a tăcerii.

1 *Canonul 82 al Sinodului 6 ecumenic (691)* menționează că pe anume icoane se reprezintă un miel arătat de degetul Sf. Ioan Botezătorul. Înaintemergătorul, miel care prefigurează în Legea Veche adevăratul miel, Hristos, Dumnezeu nostru: „Cîstind vechile prefigurări și umbre drept simboluri și vestiri anticipat ale adevărului, transmisse Bisericii, noi preferăm harul și adevărul pe care le-am primit ca plină a Legii. Din această cauză, pentru a expune în ochii tuturor, chiar în picturi, ceea ce este perfect, noi decidem ca să se picteze de acum încolo în icoane, în locul vechiului miel, trăsăturile umane ale lui Hristos, Dumnezeu nostru, Mielul care poartă păcatul lumii; prin aceasta, noi vom înțelege adevărul smereniei Cuvîntului lui Dumnezeu și ne vom aduce aminte de viața Sa în trup, de crucea Sa, de moartea Sa, cauza mîntuirii noastre și a răscumpărării lumii.”

2 *Canonul 3 al Sinodului din Constantinopol în 869* (sinod nerecunoscut ca „ecumenic” de Biserica Ortodoxă) prevede că „Sfînta icoană a Domnului nostru Iisus Hristos, Mintuitorul și liberatorul tuturor, să fie venerată cu același cult de cinstire ca și cartea Sfințelor Evanghelii. Căci, precum prin cuvintele scrise care sînt conținute în Sfințele Evanghelii, toți primesc mîntuirea, tot așa prin pictura în culori, toți, înțelepți și simpli, obțin un folos. Căci ceea ce este cuvîntul în raport cu scrierea care-l conține, tot așa este pictura în raport cu culorile; tocmai de aceea, potrivit rațiunii și unei foarte vechi tradiții, icoanele sînt onorate și venerate cu un cult secundar din cauza onoarei ce se atribuie arhetipului lor, în același fel cum sînt cinstite cartea evangheliilor și reproducerea sfințelului crucii. Iar dacă cineva nu cînteste icoana Mintuitorului Hristos, acela nu va contempla fața Sa, cînd Hristos va să vină în slava Tatălui pentru a fi glorificat și a glorifica pe sfinții Săi, ci va fi dimpotrivă separat de comuniunea Sa și de mărtașia Sa. De asemenea, noi pictăm icoanele Maicii Domnului, icoanele sfinților ingeri, așa cum sînt descriși de cuvintele Sfinței Scripturi; mai mult, noi cîntim și venerăm icoanele slăviților Apostoli, ale profetilor, ale martirilor, sfinților și tuturor sfinților.”

Neagoe Basarab...

(Continuare din pag. 1-a)

Biblie (în special Cartea I și II a lui Samuel), în „Scara” lui Ioan Scăriariu, „Dioptra” lui Filip Solitariu, „Omiliile” lui Ioan Gură de Aur sau „Cuvîntările” lui Efreim Sirul, dar și din cărțile populare („Alexandria”, „Fiziologul” etc.). Înregistrată cu florilegiul unei adînci înțelegeri spirituale, promulgate în tiparele unei înțelepciuni românești, „Învățăturile” lui Neagoe sînt recunoscute și azi ca primul monument al cărții de înțelepciune în literatura română, prima afirmare a rolului educativ al istoriei.

Faptele acestui domn creștin și luminat, săvîșite doar în nouă ani de domnie, căci — cum aprecia cronică brașoveană — „la 1521 cu grabă au murit” — devin curînd cunoscute românilor brașoveni, pe care îi găsim în repetate solii la curtea sa. Și ca să dăm un exemplu reproducem din documentele timpului solii din ultimul an de domnie conduse de preotul Coman (1480—1486); preotul Grama (1521); dascălul Stoica, diacul Ambrus și negustorii Stan și Toma:

„August 10 — 1521 Item Coman familiari eiusdem domini waywodae pro bono nuntio allato ex parte Thurcorum panum pro una veste dono datum; 1521 august 28. Item Grama filio popae pro salario ad waywodam Transalpinensem per 8 dies asp(ri) 32; 1521 septembrie 7 Item Grama proficiscenti cum duobus equis ad dominum waywodam Transalpinensem et cum alio homine expensas flor. 3; 1521 sept. 26 Item Stan etiam cum Grama illo proficiscenti, flor. 1; 1521 iulie 17. Item Stanem de Belgery (n.n. Schei) etiam misso ad explorandum ipsum Mehmet expensas asp. 20. Item Ambrus deak scribae domini vicewaywode 2 libros papiri ad Prasmer misso pro asp. 6; Item Grama qui fuit semel cum ahyisco altera vice pro domino iudice missus ad partes Transalpinis pro salario 10 diebus asp. 40; 1521 noiembrie 2 6. Item Grama quod fuit in patribus Transalpinis per 19 dies pro salario flor. 1 asp. 26; Item Grama praefato pro defectiv amptibus” (v. „Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen”, Brașov, 1886, vol. I, p. 350—357).

Dar să lăsăm cronicarul scheian, protopopol Vasile să ne povestească

unul din motivele acestor relații: „Crestinii care au locuit în acest loc au fost cuprinși de o dorință sfîntă, încît s-au dus cu mare cinste și în numele și cu rugămintea lui Neagoe Recomie Basarab voievod din Țara Românească și au cerut constituții Sfat (n.n. autoritatea brașoveană), cu adîncă plecăciune, pînă le-a fost îngăduit să zidească biserica de piatră, care zidire s-a făcut cu ajutorul lui Neagoe voievod, dar au venit cu ajutoare și bătrîni și toți creștinii din Schei, bogăți și săraci, mici și mari, pînă cînd s-a terminat sfîntul altar și hramul, împreună cu clopotnița cea veche”.

Se zidea astfel cel de-al doilea lăcaș sfînt, biserica „Sf. Nicolae”, începută la 1495 de Vlad Călugărul și continuată de Petru Cercel, Aron Vodă, Gheorghe Ștefan, ș.a. Desigur că intențiile voievodului erau mult mai mari, căci un alt cronicar al bisericii, Radu Duma menționa că „n-a isprăvit de vreme ce obișnuita boală nu l-au lăsat”.

În acest context al milosteniei, mîrinimosul domn ofera românilor din Schei și un impresionant Minei pe luna noiembrie, scris pe pergament, în semicirculară, 26—28 r./pag., legat în lemn și piele, cu ornamente florale stilizate și geometrice, scris la Tirgoviste tocmai în anul timosirii mănăstirii, la 1517. „Cu voia Tatălui și ajutorul Fiului și cu desăvîșirea Sfîntului Duh — se scria în epilog — s-a scris această carte în zilele blagocestivului și de Hristos iubitorului Domn a toată Țara Ungrovlahiei, Io Neagoe Voievod și din a lui poruncă și în timpul prea sfințitului Arhiepiscop, chir Macarie cel Nou, în orașul de scaun Tirgoviste și a pus-o domnului Io Neagoe Voievod în noua Mitropolie, unde s-a scris în anul 7025 (1517)” (manuscris 3 expus în muzeul bisericii Sf. Nicolae din Schei Brașovului).

Vechile protocoale ale bisericii consemnează „o cădelniță mare de argint de la Neagul voevod”, păstrată azi în expoziția muzeală. Aceleași protocoale menționează alte danii din partea doamnei Neaga, mama sa, domnița Despina și vornicul Pirvu.

Ca atare, este firesc ca vechiul protocol al bisericii (descoperit recent), copiat la 1665 „după un ter-

Ortodoxia și Mișcarea ecumenică

(Continuare din pag. 1-a)

bui să fie ceva mai îndrăzneată și Ortodocșii ar trebui să-și spună *întotdeauna* punctul de vedere cu claritate. În general acest lucru se face, și delegații Bisericii Ortodoxe Române sînt în linia întîia în această privință, dar eu aș recomanda o și mai mare implicare a tuturor reprezentanților Bisericii Ortodoxe. Numai așa Ortodoxia va contribui la înaltărea reală pe drumul unității.

Sîntem adesea întrebați ce primim noi, ortodocșii, de la Consiliul Ecumenic, și ce anume motivează angajarea noastră în această organizație. *Teologic vorbind, noi credem că avem doar de dat.* Și dăm. Consiliul ne dă acest privilegiu de a ne exprima la scară largă și, în același timp, de a ne ține la curent cu viața creștină bisericească în totalitatea ei, la scară

universală. Din această participare avem și noi, desigur, foarte multe de învățat, confruntîndu-ne cu experiența de viață creștină a altora, cu tot ceea ce au acumulat pozitiv ceilalți, în condițiile de despărțire de noi, în climatul lor confesional, în cadrul altor tradiții locale.

Dincolo de toate acestea, avem însă și convingerea că spre unitate nu putem merge decît prin dialog, prin comunicare reciprocă a credinței celei adevărate și a mărturie creștine în lume. Izolarea nu poate rezolva nimic. Comunicînd, poți da și poți primi, poți explica și lămurii, poți convinge sau să te lași convingi. Imperativul unității — „ca toți să fie una” — ne face, ca ortodocși, să ne simțim obligați să participăm la tot ceea ce poate răspunde acestei porunci și profetii a Mintuitorului.

Icoana Bunei Vestiri

Orice bucurie este precedată, de cele mai multe ori, de o veste. Vestea, când este bună, anticipează momentul mult așteptat, pune-n stare de veghe pe cel ce așteaptă, îl pregătește chiar pentru ca bucuria să fie deplină. Dacă pe plan uman o veste bună ne mîngie și ne dă speranțe, pe plan spiritual, cu atât mai mult.

În viața noastră bisericească, pentru creștini, o veste venită „de sus” a schimbat sensul existenței. Purtătorul ei a fost trimisul lui Dumnezeu, Arhanghelul Gavriil, iar primitoarea, pentru noi toți, a fost „o fecioară... din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria” (Luca 1, 27).

Dumnezeu a ales această cale, după logica firii, consultându-se cu noi, prin Sfânta Fecioară Maria, spre a împlini evenimentul suprafiresc al Întrupării Sale. Momentul, bine cunoscut, Buna Vestire, este acel „singur nou sub soare”, pentru creștini: „inceputul mîntuirii noastre și arătarea tainei celei din veac. Fiul lui Dumnezeu, fiul Fecioarei se face și Gavriil harul îl binevestește” (Troparul praznicului).

„Taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută” se descoperă mîinii noastre, dar și simțurilor. Îl vedem pe Dumnezeu cu ochii! Pentru cei ce sîntem totuși la distanță, în timp, de eveniment, în afară de prezența permanentă în Sfînta Euharistie ne împărtășim și cu vederea, prin ajutorul Sfintelor Icoane. Icoana Bunei Vestiri ocupă în acest sens un loc de frunte în călăuzirea noastră, prin vedere, prin contemplație dar și sacramental, spre bucuria Bunei Vestiri, spre actualizarea ei.

În sfîntul locaș icoana „Bunei Vestiri” este zugrăvită mai întîi pe catapeteasmă în rîndul praznicelor împărătești, însă locul ei propriu-zis este pe Sfintele Uși Împărătești ale Altarului. Ori de cîte ori se deschid în

momentele liturgice, Sfintele Uși, icoana „Bunei Vestiri” ne amintește că prin Sfînta Fecioară, „Ușa cea înțelegătoare”, a intrat Dumnezeu în lume, cu Trup, ca noi cei trupești să intrăm în Împărăția cerurilor. Și-n pro-naos este ilustrată scena Bunei Vestiri, într-o extensiune de 24 de scene, care traduc imnele Acatistului Maicii Domnului.

Poporul nostru n-a lăsat „Vestea cea bună” a mîntuirii în interiorul bisericii, ci a scos-o, prin icoană, la exterior „pe vîrf de munte” (Mt. 5, 14), pe pereții mănăstirilor cu picturi exterioare de la Humor, Vatra Moldoviței, Sucevița, Probota, Sf. Gheorghe — Suceava, Adormirea-Baia și, bineînțeles, Voroneț, ca semn al răspîndirii mesajului în toată țara, la tot poporul, vizitatorilor și celor ce s-ar întîmpla pe la noi, pe la români, doritori de „vesti bune” întregii lumi, cum, de altfel, demonstrează și icoana. Privind icoana înțelegem, mai ușor, ceea ce ni se pare de necuprins cu mîntea.

În fața unei clădiri pe care atîrnă un ștergar, semn simbolic că acțiunea se întîmplă în interior, stă așezată pe un tron Sfînta Fecioară Maria. Este în activitate casnică, fie torcînd, ca-n imaginea noastră, fie în picioare, scoțînd apă; amănunte luate de pictori din surse ale Sfîntei Tradiții, sau chiar din Evangheliile apocrife (Iacob). Este în stare de așteptare. Deasupra ei o rază luminoasă o umbrește (Lc. 1, 35), ajutînd, în felul acesta, la reușita misiunii Îngerului.

De cealaltă parte a scenei apare chipul umanizat al Arhanghelului Gavriil, „trimisul” lui Dumnezeu (Lc. 1, 26). În mină ține un crin, semn al purității, al curăteniei și fecioriei, în care Sfînta Fecioară se privește ca-ntr-o oglindă, așa cum cîntăm la Aca-

(Continuare în pag. a 4-a)

Protos. Dr. Casian Crăciun

Sfinții 40 de Mucenici

(9 martie)

Erau anii cumplitelor persecuții creștine, erau anii marilor prigoane. Era timpul când se cernea griul de neghină, anii marilor încercări. La tot pasul se întîlneau creștini cărora li se smulgeau unghiile, li se scoteau ochii, li se tăia limba, nasul, urechile. Unii erau sfișiați de fiare în arene spre distracția tiranilor împărați, alții erau fierăstruiți sau aruncați de vii în cazane cu smoală sau cupoare de foc, alora li se făceau tot felul de promisiuni măgulitoare,

încercînd în felul acesta, să-i îndepărteze de la închinarea adevăratului Dumnezeu. Astfel, au dat primele secole atîția martiri, care strălucesc astăzi pe cerul ortodoxiei noastre. Ei știau bine că cei „ce vor lăsa case, frați, surori, mamă, tată, femeie, fii sau holde pentru numele meu, însuțit vor lua și viața veșnică vor moșteni”. Ei sînt cei care au primit rani și patimi pe tru-

(Continuare în pag. a 4-a)

Protos. Ștefan Gușă

COLȚUL PATRISTIC

CRUCEA
de Sfîntul Ioan Gură de Aur

Nimeni să nu se rușineze de cruce, simbolul sfînt al mîntuirii noastre, capul bunătăților, pentru care trăim și pentru care sîntem. Ca pe o cunună, așa să purtăm crucea lui Hristos! Prin cruce se săvîrșesc toate cele ale noastre. Dacă trebuie să te naști din nou, crucea este alături. Dacă trebuie să te hrănești cu hrana aceea tainică, dacă trebuie să te hirotonești, dacă trebuie să faci orice, pretutindeni este alături de noi crucea, semnul biruinței.

De aceea o scriem cu multă rivnă și pe case și pe ziduri și pe ferestre și pe frunte și în cugețul nostru. Crucea este semnul mîntuirii noastre, al libertății noastre obștești, al blîndeții Stăpînului nostru, că „s-a adus ca o oaie spre junghiere” (Isaia 53, 7). Cînd îți faci semnul crucii, gîndește-te atunci la tot ce s-a petrecut pe cruce și stinge mînia și toate celelalte patimi. Cînd îți faci semnul crucii, umple-ți fruntea cu multă îndrăznire, fă-ți liber sufletul. Știi, doar, acelea care-ți dau libertatea! Pentru aceasta și Pavel, îndemnîndu-se la asta, adică la libertatea ce se cuvine nouă, așa ne-a îndemnat. Amintind de cruce și de singele Stăpînului a spus: „Ați fost cum-părați cu preț. Nu fiți robi oamenilor!” (I Corinteni 7, 23).

„Gîndește-te, ne spune Pavel, la prețul dat de Domnul pentru tine și nu fi rob nici unui om!” Pavel numește crucea preț. Nici nu trebuie să o facem așa de mîntuială cu degetele, ci mai întîi să o facem cu inima cu multă credință. Dacă-ți faci așa crucea pe față, nu va putea sta alături de tine nici unul din demonii cei necurați, că vede sabia, care i-a dat lovitura, vede sabia, cu care a fost lovit de moarte. Dacă noi ne cutremurăm cînd vedem locurile în care sînt executate condamnările la moarte, gîndește-te ce trebuie să su-

feri diavolul cînd vede arma, prin care Hristos i-a doborît toată puterea lui și a tăiat capul balaurului.

Să nu te rușinezi, dar, de un atît de mare bine, ca să nu se rușineze nici Hristos de tine cînd va veni cu slava Lui, cînd înaintea Lui se va vedea crucea, strălucind cu mult mai mult decît razele soarelui. Și va veni atunci crucea slobozînd glas cu chipul ei, vorbind întregii lumi pentru Stăpîn, arătînd că n-a lăsat nimic din ceea ce trebuia făcut pentru mîntuirea oamenilor. Crucea, semnul acesta, și pe timpul înaintașilor noștri și acum, a deschis ușile cele în-cuiate; crucea a făcut fără de putere otrăvurile; crucea a luat puterea cucutei; crucea a vindecat mușcăturile cele veninoase ale fiarelor; dacă crucea a deschis porțile iadului, dacă a dat la o parte bolțile cerului, dacă a redeschis intrarea în rai și a tăiat puterea diavolului, ce e de mirare că are putere asupra otrăvurilor, asupra fiarelor sălbatice, asupra celorlalte de acest fel?

Întipărește-ți, dar, în inima ta crucea, strînge în brațe crucea, semnul mîntuirii sufletelor noastre! Crucea aceasta a mîntuit lumea, a întors lumea la Dumnezeu, a alungat rățacirea, a adus din nou pe lume adevărul, a prefăcut pămîntul în cer și a făcut pe oameni îngeri. Din pricina crucii demonii nu mai sînt înfricoșători, ci ușor de disprețuit. Nici moartea nu mai este moarte, ci somn. Din pricina crucii toate puterile care ne purtau război au fost aruncate la pămînt și călcate în picioare. Mulțumește Stăpînului că ne-a dat niște bunătăți ca acestea pe care nimeni nu poate să le cunoască fără descoperire de sus.

În românește de Pr. D. Feciuru

Rugă

Intoarce-ți, Doamne, fața-n miez
de zi

iar la făptura mea ce-i
curgătoare;

învață-mă pe lume a mai fi
și cum în taina clipelor se moare.
Sloboade teama din anfora plină
a inimii și liniștea în dar
mi-o-ntinde ca merinda de

lumină
pe o năframă și, într-un pahar,
rubinul cel din struguri sfărîmați.
Dă-mi un toiag, în seara mea
cea lînd,

și amintește-mi-i pe-ai mei uitaiți,
frați și surori, împărtășii cu tînd.
Tăcerea lor tu rupe-o în bucăți

și-mi dă fărîmitura lor și mie,
ca s-o păstreze la-nalte judecări
ce după somnul lung vor fi să
fie.

Cerșind iertarea-n tainicul
amurg,
perînd întreaga viață dinainte,
vîzînd icoanele, pe rînd, cum
curg...

Dac-am greșit, grămada de
cuvînte
tu spulber-o, ca să răsără crîni,
și-adună-mă din așchii și din
cioburi,

să-mi simt, de greul meu, umerii
plîni
și sufletul golit pe veci de
volburi.

Pr. prof. Dr. Petru Rezuș

Să petrecem perioada Postului Mare
împreună cu Sf. Efrem Sirul

După rugăciunea „Tatăl nostru”, un adevărat poem divin care rezumă în cele mai simple și mai cuprinzătoare cuvinte raporturile noastre cu Dumnezeu și cu aproapele, sînt ispitit să cred că, deși iconografia ortodoxă e de o bogăție care sfidează orice încercare de selecție, totuși Rugăciunea Sfîntului Efrem Sirul poate fi considerată printre cele care ar putea candida la locul întîi. E o Filocalie în miniatură, valabilă în aceeași măsură pentru monahi și pentru mireni, pentru bărbați și pentru femei, pentru tineri și pentru bătrîni, pentru oricine din orice parte a pămîntului, de pe orice treaptă de cultură și civilizație, pentru creștini de toate confesiunile ca și „Tatăl nostru”, ca și pentru credincioșii tuturor religiilor, și pentru toți oamenii de bine. S-o citim:

Doamne și Stăpînul vieții mele,
duhul trîndăviei, al grijii de multe,
al iubirii de stăpînire și al
grăirii în deșert nu mi-l de mie.

Iar duhul curăției, al gîndului smerit,
al răbdării și al dragostei,
dăruiește-i mie, slugii Tale.

Așa Doamne, Împărate, dăruiește-mi
să-mi cunosc greșelile mele,
și să nu osîndesc pe fratele meu,
că bine cuvîntat ești în vecii vecilor.
Amin.

E un cod al bunei cuvînte, al vieții cu sens creator, al prețurii muncii, al răspunderii pentru felul cum te integrezi în societate, al modestiei și al smereniei, al cumpătatii și al stăpînirii de sine, al pocăinței

și al înțelegerii și iertării greșelilor altora, al schimbării inimii și cugețului, fără de care postul și întreaga perioadă a postului nu ar însemna nimic. Nu se spune ce și cînd să mîncîni, sau să nu mîncîni, lăsînd acestea la hotărîrea fiecei, a Bisericii și a duhovnicului. Se arată ce trebuie să obții. Dacă nu le-ai abținut pe acestea, vor fi fiind bune abținerile de la hrana bogată și metanile, dar toate rîmîn ca o pornire spre o țintă la care n-ai ajuns, deși te-ai ostenit. Rîmîn ca o „rivnă fără pricepere” (Rom. X, 2), deci și fără plăta.

Mai întîi, rugăciunea Sf. Efrem e o mărturisire de credință. Dumnezeu e recunoscut ca Domn și Stăpîn al vieții. „Domnul de viață făcătorul”, Cel din „Simbolul Credinței” și din „Tatăl nostru”, Tatăl fiind autor al vieții. Creatorul. Îndată după aceea, fără alte introduceri, fără alte motivări, fiindcă ar fi de prisos după ce Dumnezeu e recunoscut drept „Domn și stăpîn al vieții”, se trece la cererile esențiale. În „Tatăl nostru” cererile sînt pozitive, fiindcă rugăciunea e de toate zilele, și privește cererile esențiale ale creștinului, în orice stare s-ar afla. Aici creștinul se prezintă în fața Domnului în postura de penitent, de om care se știe și se recunoaște supus atacurilor duhurilor necurate, a căror lucrare e să îndemne la rău, și

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Importanța postului
și păstrarea lui

Intre temele care vor fi dezbătute la viitorul sinod panortodox figurează și problema postului. Cea de a treia conferință panortodoxă, preconizată, de la Chambesy a dezbătut această temă și a luat o hotărîre. Socotind necesară și folositoare această hotărîre o facem cunoscută în rîndurile ce urmează în traducere românească, după Episcopopsis nr. 369 din 15 decembrie 1986.

1. — Postul e o poruncă divină (Facere 2, 16—17). După Sf. Vasile el este de aceeași vechime ca și omenirea, căci a fost înființat în rai. El constituie o mare acțiune spirituală, și cea mai bună expresie a idealului ascetic în Ortodoxie. Biserica Ortodoxă se conformă dispozițiilor apostolice și tradiției Bisericii primare și îi atribuie o mare valoare pentru viața spirituală a omului.

Postul e socotit de Biserica ca un dar dumnezeiesc, har plin de lumină, armă neînvingătoare, temelie luptei spirituale, ajutor acordat de Dumnezeu, izvor de meditație, „maică” a tuturor bunătăților și virtuților, icoană a vieții viitoare.

2. — Postul ca instituție foarte veche se află deja în Vechiul Testament (Deut. 9, 18; Isaia 58, 4; Ioil 2, 15; Iov 3, 5—7) și este afirmat și în Noul Testament. Domnul nostru Iisus Hristos a postit 40 de zile (Luca 4, 1—2) și a dat îndrumări cu privire la post (Mt. 6, 16—18). În Noul Testament e descris ca mijloc de înfrînare și de elevație spirituală (Mc. 1, 6; Faptele 13, 2). Deja în vremea Apostolilor Biserica a proclamat (arătat) importanța postului și a hotărît miercuria și vinerea ca zile de post (Didahia 8, 1) ca și postul înainte de Paști (Irineu).

Cu privire la durata postului a fost început o mare diversitate de păreri. Dionisie Alexandrinul a demonstrat caracterul spiritual al postului, pe care toți creștinii sînt chemați să-l țină, fiecare după puterile lui și după propriile posibilități, fără a avea din această cauză, intenția de a-l nesocoti.

„Aveți grijă ca nimeni să nu nesocotească această cale a învățurii. Dacă poți duce întreg jugul lui Hristos, vei fi mulțumit. Dacă tu nu poți, fă ceea ce ești în stare, capabil să faci. În ceea ce privește postul, ține-l după puterea ta.”

3. — În ceea ce privește lupta spirituală, adevăratul post e legat de rugăciunea neîncetată. „Rugăciunea fără post e fără valoare” (Sf. Vasile) precum un post fără binefacere e nul. În vremea noastră cu atît mai mult, pentru că distribuția inegală și nedreaptă a bunurilor merge pînă la priverarea popoarelor întregi de pîinea zilnică.

„Fraților, postînd trupește, să postim și în suflet, să alungăm toate nedreptățile, să rupem legăturile patimilor, să alungăm toată nedreptatea, să dăm pîine flămnînzilor, să primim pe cei fără adăpost” (Isaia 58, 6—7).

A postii nu înseamnă să te abții doar de anumite alimente. „Abținerea de la anumite alimente nu ajunge prin ea însăși a face un post adevărat. Să facem postul pe care-l vrea Dumnezeu și care îi place Lui. Adevăratul post este ferirea de a face rău, de a reține limba de la clevețire. A se abține de la minie, de a înlătura plăcerile și calmia, minciuna, sperjura. Privătuirea de toate acestea este adevăratul post. Numai cine le ține acestea face un adevărat post (Sf. Vasile, Despre post).

Reținerile de la anumite mîncări, în ceea ce privește calitatea sau cantitatea constituie doar partea văzută a ceea ce este postul spiritual.

Postul așa cum indică termenul, înseamnă abținerea de la mîncări (alimente), însă mîncarea nu ne face nici mai buni nici mai răi în fața lui Dumnezeu. Postul are o semnificație mai profundă: în timp ce hrana este simbolul vieții și abținerea este simbolul morții; de aceea noi oamenii ne cuvine să încercăm, ca semn că murim lumii și apoi primim hrana dumnezeiască, să trăim în Dumnezeu (Clement). Astfel postul, adevăratul post se referă la întregul vieții credincioșilor în Hristos și primește apogeu în participarea la viața liturgică și în special în taina Sfîntei Euharistii.

4. — Postul de 40 zile al Mîntuitorului a devenit exemplu pentru credincioși. El face activă (eficientă) participarea lor la ascultarea și urmarea lui Hristos, astfel că prin post să putem beneficia prin ascultare de ceea ce am pierdut prin neascultare. Sf. Grigore Palama rezumă într-un fel semnificativ toată tradiția patristică acordînd un rol spiritual postului, un sens hristologic, în mod excepțional Postului Mare.

„Dacă tu postești, nu numai vei supune pasiunile ci vei muri cu Hristos, însă vei și învia cu Hristos și vei domni cu El în veșnicie, pentru că devii una cu El, în participarea și asemănarea cu moartea Sa. Vei participa la înviere și vei moșteni viața în El” (Omilia 13 la Duminica a 5-a a postului).

5. — După tradiția ortodoxă idealul perfecțiunii spirituale este plasat foarte înalt și cel ce dorește să-l atîngă trebuie să se înalte în consecință. Pentru acest scop asceza și lupta spirituală nu au limite, precum și desăvîrșirea sfinților. Putini sînt aceia care pot îndeplini cerințele acestui ideal ortodox, în așa fel ca să atîngă îndumnezeirea în viața lor. Și chiar aceia, care practică toate prescripțiile, nu se laudă, ci mărturisesc. „Sîntem slugi nevrednice și

(Continuare în pag. a 4-a)

Părintele VASILE

Să petrecem perioada Postului Mare...

(Continuare din pag a 3-a)

să se folosească de slăbiciunile omenestii spre a le încuraja.

Nicăieri ca în această scurtă rugăciune, nu îți se deschid ochii că ai căzut în mrejele cuiva, care te-a condus anume greșit, dându-ți falsa încredințare că te-a ajutat să fii cineva, dar de fapt te-a împins să trăiești comod, profitând de munca altora, să dispui de alții în folosul tău, să-ți dai drumul la gură (Iacov III, 5) acoperindu-ți cu vorbe golii și răcirea inimii și a minții, spre a-ți înșela conștiința ta și buna credință a altora. Dumnezeu și rugăciunea nu slobozează duhurile acestea asupra noastră. Să le înfrânge. Să le împiedice. Să ne ajute să ne luptăm cu ele. Ne sprijinim rugăciunea pe smerenia recunoașterii neputinței noastre de a ne lupta singuri cu ele:

— Cerem ajutorul să ne luptăm cu duhul trândăviei, care se opune muncii prin care trebuie să ne agonisim cinstită hrana zilnică, care vrea să ne despartă de Dumnezeu Tatăl. Acela care „pururea lucrează” și de Iisus care a zis: „Și Eu lucrez” (In. V, 17), și de Sfântul Pavel care a spus că „cine nu vrea să muncească, nici să nu mănince” (II Tes. III, 10). Duhul acesta conduce la exploatarea muncii altora, apoi la lene, la furt, la omor, că din ceva trebuie să trăiască omul, și de-a gata și pe degeaba nu-i dă nimeni. Și atunci trebuie să-și ia singur, prin mijloace necinstite.

— Cerem ajutorul să ne luptăm cu duhul griji de multe, care ne luptă spre a ne dispersa atenția, spre a ne pierde în amănunte fără importanță și a neglija esențialul, acela: „Un lucru trebuie să fac” (Lc. X, 41), pe care Iisus i l-a dezvăluit Mariei, în casa lui Lazăr. Un lucru — nu multe! Duhul acesta ne îndeamnă să nu avem încredere în acel Dumnezeu, „Care poartă grijă de păsările cerului” și de „florile câmpului” (Mt. VI, 26), făcându-ne să uităm cuvintele Domnului, și să ne zburcăm în stringeri de bunuri, adesea inutile, de comori supuse ruginii, cariilor, împovărându-ne viața cu tot felul de griji și de temeri, scoțându-ne din raționalitatea unei vieți ordonate, cumpătate, limitate la trebuințele strict necesare (Mt. VI, 19—21).

Grija de multe ne împarte și inima și mintea până la a nu le mai putea întoarce în ele însele, stringându-le acasă, într-un loc, ca să fie capabile să judece în tihnă și să ne facă să ne orindum toate cu seninătate și cu înțelepciune. Duhul griji de multe nu caută altceva, decât să ne scoată din noi înșine, să ne înstrăneze, să nu mai fim ai noștri, ci ai grijilor, și astfel să fim ai lui. „Adună-te în chilie ta și rămii acolo, și ea te va învăța ce să faci”, ziceau părinții din vechime. Nu te risipi!

Duhul griji de multe și duhul risipei în afară de, ieșirea din templu în care sălășluiește Dumnezeu.

— Cerem ajutorul să ne luptăm cu duhul iubirii de stăpînire, acela care ne scoate din smerenie, care ne face să ne credem altfel decât alții, cu dreptul de a-i stăpîni, care ne încălzește mîndria, și slava desartă, dorindu-ne slujii, ca să nu fim asemenea lui Hristos, Care a venit să slujească, nu să stăpîneasă. „Nu știți ce cereți?” (Mt. XX, 22), le-a spus Iisus celor doi care au cerut să stăpîneasă împreună cu El în împărăția pe care urma s-o întemeieze și pe care ei o gîndeau pămeantă. „Intre voi să și nu fie așa, le-a zis Iisus, ci dimpotrivă, Cel ce voiește să fie întâiu, să fie vouă slugă” (Mt. XX, 26).

Știe Duhul iubirii de stăpînire ce să strecoare în inima omului, ca să-l scoată din comuniunea cu Iisus! De aceea credinciosul, știindu-se ușor vulnerabil — căci ce e mai ispititoare decât stăpînirea altora? — se roagă să fie ajutat și împotriva acestui duh.

— Și apoi cerem ajutorul să ne luptăm împotriva „Duhului grăirii în deșert”, acela care nu vrea să tînă seama de: „cuvîntul vostru să fie da, da, și nu, nu” (Mt. V, 3, 7). Impotriva acestui duh avertizează și Sfântul Pavel, iar pe cei care îl ascultă îi numește „răzvrățiți, grăitori în deșert și înșelători” (Tit I, 10), și povestitori de „basmă” (II Tim. IV, 4).

Grăitorul în deșert este mai ales „cel ce ia numele Domnului în deșert” (Deut. V, 11), cel ce pune pe seama lui Dumnezeu ce nu se cuvine, cel ce îi răstălmăcește învățătura, sectorul, cel care vine îmbrăcat în piele de oaie, cu graiul blîndei, strecurat printre dinții lupului. Căci el vine „în numele Domnului”, cu Biblia în mînă, pe care și diavolul o cunoaște, precum vedem în episodul ispitirii Mîntuitorului (Mt. IV, 1—11), dar propovăduiește „o altă Evanghelie” (Gal. I, 8) decât cea propovăduită de Biserica. Împotriva unora ca acestora Sfântul Pavel are cuvinte aspre. Aceștia sînt victimele „Duhului grăirii în deșert”.

De toate aceste duhuri rele, creștinul cere în aceste zile ale Postului Mare, prin cuvintele rugăciunii Sfîntului Efreim Sirul, să fie apărat. „Nu mi-l da mie” — se roagă — pe niciunul din aceste duhuri. Apără-mă de ele. Nu mă lăsa ispitit de ele.

El cere în schimb, Duhul curăției, al gîndului smerit, al răbdării și al dragostei, duhurii, adică inimii, care să-l ajute gîndurile și simțurile în așa fel, încît să se poată apăra de duhurile cele rele care îl asaltează. Din smerenie, nu poate cădea nimeni; cu răbdarea se biruie supărăriile, suferințele și nedreptățile care rămîn la judecata lui Dumnezeu, iar cu dragostea se răzbate peste tot, fiindcă acestea nu se poate opune nimeni și nimic (I Cor. XIII, 7).

Frumoase și cuprinzătoare cereri! Uși ale pocăinței și ale îndreptării. Cărări spre împărăția cerurilor. Și-apoi vin ultimele două cereri, ca o încoronare a celor de dinainte, și fără nici o îndoaială, ca un ecou al celorlalte cereri din rugăciunea Tatăl nostru: „Și ne iartă nouă greșelile noastre” (Mt. VI, 12). Acum creștinul vrea să și le știe. Bine. De toate. Ca să ceară iertare pentru toate. Și cele neștiute să fie știute, pentru ca pocăința să fie deplină: — Dăruiește-mi să-mi cunosc greșelile mele! E hotărît acum să și le îndrepte. Se teme să nu-i rămînă vreuna necunoscută. E apelul suprem pentru a fi ajutat să coboare în adîncul sufletului său, pînă în colturile cele mai îndepărate, în care s-ar mai putea ascunde vreo greșală, pe care acum e gata s-o mărturisască. Și să n-o mai repete. Și să nu fie cumva printre cei care nu știu, sau nu vor să știe că fac greșeli, sau nu știu ce spun, cînd recită: „Și ne iartă nouă greșelile noastre” (Mt. VI, 12—12).

— Și-apoi o ultimă cerere: — Și să nu osîndesc pe fratele meu! De multe scăpăm. De multe ne îndreptăm. Cu greu, dar uneori și iertăm, sau măcar zicem că iertăm, voim să iertăm. Cel mai greu ne vine însă să nu ne comparăm. „Nu sint ca vameșul acesta” (Lc. XVIII, 11). Care din noi scapă de această comparație? Cum facem o faptă bună, cum sintem gata să-l osîndim pe cel care n-o face, și ne socotim de îndată mai buni ca el.

Cîte taine ale sufletului omenesc nu cunoștea acest Sfînt Efreim din Siria! Și cit de adevărat ne pune să ni le dezvăluim și să le mărturisim noi înșine! Ce savant manual de psihologie în cele cîteva propoziții ale acestei rugăciuni! Ne umbra prin suflet ca printr-o cămară careia îi cunoaște toate ascunzăturile. Și ne simțim bine. Simțim că ne ajută, și ne oferă mijlocul de a ne-o curăți, învățându-ne cuvintele cele mai simple, dar și cele mai adînci, cele mai pline de har, care capătă valențe noi așa cum sint puse unele lingă altele. Sint cuvinte în stare să ne înmoaie și să ne înconvoaie inimile, să ne cuprindă blînd și să ne smerescă mințile, și să ne arunce în genunchi — căci rugăciunea se rosteste cu metanii — într-o supremă prosternare, care înseamnă în același timp micimea și mărimea noastră, căderea și înălțarea noastră, intrarea în adîncul din noi, în care sălășluiește Dumnezeu, „Cel binecuvîntat în vecii vecilor”, precum și sfințirea Sfîntului Efreim sublima, neperechea lui rugăciune. Amin.

Să petrecem perioada Postului Mare, în ritmul cuvintelor acestei rugăciuni încărcate de har izbăvitor și înnoitor.

Post festum — Et in Arcadia ego!...

În ziua de 4 decembrie 1986, s-a sărbătorit, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, împlinirea a 200 de ani de învățămînt teologic la Sibiu. Despre festivitățile, sesiunea de comunicări și participanții a relatat P.C. Pr. prof. dr. D. Abrudan — prorectorul Institutului („Telegraful Român”, nr. 1—2/1987, p. 4).

A citit și am încercat emoții puternice... Au înflorit acum, în toamna brumată, chiar ninsă, a vieții, ghiocelii firavi ai amintirilor univerșitare... Deoarece, et in Arcadia ego (fuit)!...

Arcadia mea universitară a fost Institutul Teologic cititor de marele Andrei Șaguna, „un apostol al neamului”, cum i s-a spus (Gala Galacției), din etapa interbelică (1920—1940), cînd s-a numit Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu.

Mitropolitul, de marcă șaguniană. Dr. Nicolae Bălan s-a străduit și a reușit să dea Academiei teologice sibiene însemnătate, autoritate, notorietate și chezașie de instituție universitară. El însuși teolog nec plus ultra (a luat doctoratul în teologie cu calificativul de excepție „ausgezeichnet mit Stimmeneinhelligkeit” — eminent, cu unanimitate) și profesor de vocație, a acordat Academiei Teologice „Andreiene” o preocupare și grijă precumpănitoare. A înzestrat-o cu bibliotecă, capela (ale sale, mitropolitane), internat și i-a recrutat profesori dintre cei mai distinși. A editat o publicație teologică — „Revista Teologică” — și Biblioteca bunei păstori, cu Serile: „Popasuri duhovnicești”, „Seria teologică”, „Seria didactică”, cu redactori și colaboratori principali din profesorii Academiei Teologice.

Prin acestea, prin Academia Teologică, profesorii și studenții au ajuns preoți. Mitropolitul Nicolae Bălan a dinamizat, vitalizat, revigorat, fertilizat și rodit viața religioasă ortodoxă, teologică, culturală, patriotică românească a Transilvaniei, a întărit conștiința, unitatea și rezistența ortodoxă și patriotică transilvană, cum s-a dovedit.

Dar acțiunile mitropolitului Nicolae Bălan, prin publicațiile și cărțile tipărite, prin Academia Teologică „Andreiană”, și efectele lor salutare au trecut peste Carpați și s-au extins în întreaga țară.

Căci, ca și scriitorii care nu și-au cunoscut numărul și calitatea cititorilor cărților lor, și facultățile și instituțiile universitare aveau (și au) nume-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Gh. Cunescu

Sfinții 40 de Mucenici

(Continuare din pag a 3-a)

purile lor, imitîndu-L pe Domnul Hristos care a suferit bătăi, fiere, oțet, piroane, coroană de spini și moarte de ocară pe Cruce pentru noi și pentru a noastră mîntuire. Și dintre aceștia mulți, la 9 martie al fiecărui an, Biserica ortodoxă, serbează cu deosebire cîntări duhovnicești pe sfinții 40 de mucenici, ce au pătimit în cetatea Sevastiei din Armenia, fiind din armata lui Agricolae. De baștină, din diferite locuri, făceau parte din aceiași ceată aștească. Fiind pirîți că se închină în taină lui Hristos și nu zeilor făcuți de mîini omenestii, cei patruzeci au fost scoși afară dintre ceilalți ostași și băgați mai întii în temniță. La vremea rînduită au fost scoși la judecată, loviți cu pietre și bătutu cu toiege, fără a-i cînti din convingerile lor. Văzînd aceasta tiranul cetății Sevastia a dat poruncă, să fie dezbrăcați de haine și așa goi să fie băgați și ținuți peste noapte într-un iezor, din marginea cetății, pentru a îngheța de vii. Alături era spre ispitire, o baie cu apă caldă pentru cei ce slăbeau în credință și promiteau închinare zeilor. Amar este gerul, strigau unii, dulce este raiul, răspundeau cei mai tari în credință; rece este gheața, strigau primii, fierbinte este căldura Sf. Duh, răspundeau ceilalți; întunecată este noaptea, dar plină de lumină va fi întîlnirea cu Hristos, strigau cei mai înflăcărați.

Și totuși, unul dintre ei, mai tînăr și mai încercat de diavol, nemaiputînd suporta asprimea gerului, iese din lac și intră în baia călduță de alături. Dar, o minune! Îndată ce a intrat acolo a fost atins de căldură și s-a topit cu totul, în fața celorlalți, încurajîndu-i și mai mult. Tradiția pioasă spune că îndată s-au pogorît din cer 40 de coronițe strălucitoare, așezîndu-se pe capul fiecăruia cite una, ca un semn de biruință. Dimineața împăratul dădu ordin să fie scoși afară și să li se zdrobească fluierile picioarelor, dîndu-și astfel sufletele în mîinile Domnului. Osemintele lor au fost apoi arse și aruncate într-un rîu. Creștinii scoțîndu-le și socotîndu-le ca pe o vistierie de mare preț, au zidit deasupra lor biserică, ce poate fi văzută și azi, în

apropiere de Poarta cea mare a cetății. Numele acestor sfinți sînt: Meliton, Isihie, Iraelie, Smaragde, Domne, Evnoic, Valens, Voviane, Claudiu, Prisce, Aetie, Teodul, Eutihiu, Ioane, Xante, Sisinie, Chirion, Anghie, Iliane, Flaviu, Acachie, Eodichie, Lisimah, Alexandru, Ilie, Candid, Teofil, Dometian, Gaiu, Gorgoniu, Feliciu, Anastasie, Sacherdon, Chiril, Nicolae, Valeriu, Filoctimon, Severian, Hudion, Aglaiu.

Așa s-au săvîrșit sfinții 40 de mucenici, rușinînd pe tirani, batjocorînd pe diavoli, hulînd pe închinătorii la idoli, înfrumusețînd și întărînd Biserica lui Hristos. Ei sînt și rămîn pentru noi toți modele de credință puternică, de nădejde neclintită și dragoste nefermărită în Mîntuitorul Hristos. Ei sînt aceia care se îmbărbătau unul pe celălalt, se rugau unul pentru altul, luau povăț și tărie unul de la altul, biruînd pe satana și mărturisindu-L pe Hristos, ca Împărat și Domn al lor.

Prăznuirea sfinților 40 de mucenici este pentru noi toți o pilă vie de credință puternică, de rugăciune stăruitoare, de nevoință, de curaj, de bărbăție, de dragoste, de suferință. Asemenea nouă și sfinții, indiferent de categoria din care fac parte: mucenici, pustnici, cuvioși, mărturisitori, ierarhi, doctori fără de arginți, etc. nu s-au născut sfinți. Ei au fost oameni pămîntești asemenea nouă, suferînd foame, frig, sete, mîncînd, bînd, umblînd, căutînd și preamînd pe Dumnezeu. Unii dintre ei au fost chiar prinși la un moment dat în lanțul slăbiciunii și au alunecat, dar cînd și-au revenit și și-au dat seama că au păcătuit, s-au întors ferm hotărîți și nimic nu i-a mai putut clînti din drumul aspru pe care au purces, ajungînd să fie canonizați și trecuți în sinaxarele bisericesti. Problema de căpetenie pentru ei, a fost redobîndirea frumuseții duhovnicești. Și dacă ei au vrut, urcușul, deși anevoios, a fost străbătut cu curaj și încununat de răsplată veșnică. Proorocul David, în Psalmul 64, 4, scrie: „Fericiri pe care i-ai ales și i-ai primit Doamne!” Dar oare numai pe aceștia i-a ales Dum-

nezeu, numai pentru aceștia a venit și a suferit batjocură, scuipări, piroane, fiere, oțet; numai pentru aceștia s-a răstîgnit El? Numai o parte dintre creștinii sînt chemați să fie sfinți? Nu! Categorie, nu. Căci Hristos a pătimit și s-a răstîgnit pentru toți. El ne cheamă pe toți, spunîndu-ne: „Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați”; iar în alt loc: „Fiți sfinți precum Tatăl vostru cel din ceruri sfînt este” (Mt. 5, 48). Sf. Ap. Petru în epistola I, (2, 9) numește pe creștinii „neam sfînt, popor ales”. Iată deci, cum Mîntuitorul Hristos și Sf. Apostoli ne cheamă pe toți să fim sfinți, să urmăm pe sfinți. El pe toți ne cheamă, la toți ne dă har și vreme de pocăință. Și cei care reușim să răzbatem prin valorile acestei lumi, nu numai că ne mîntuim, ci ne putem urca chiar pe o treaptă de desăvîrșire dintre cele mai înalte, pînă la asemănarea cu Dumnezeu. Și tot mai rămîne loc de urcuș. Desăvîrșirea nu are limită. Fiecare va primi după măsura faptelor sale, căci: „În casa Tatălui Meu multe locașuri sînt”. Așa se explică și faptul că de-a lungul veacurilor, chiar și din sinul poporului nostru dreptcredincios s-au ridicat suflète alese de creștini, de preoți, de ierarhi, a căror viață s-a remarcat prin tărie în credință și dragoste de Dumnezeu și de oamnei. Da, și noi avem mucenici și mărturisitori ai drepte credințe, numai că mult timp și pe unii nici azi măcar, pentru modestia și cumințenia noastră, nu i-am oficializat, nu i-am trecut cu slove roșii în calendar. Ei sînt însă trecuți în calendarul Părintelui cereș, în cartea veșniciei. Într-adevăr, am avut și noi destui, sute, mii și zeci de mii, ca să nu fim lipsiți de modestie, de trandafiri binemiroșitori, ce au înflorit pe pămîntul nostru; stele prealumoase ce strălucesc azi pe firmamentul ortodoxiei; viteji prea aleși ai turmei lui Hristos. În timpul năvălirii popoarelor barbare și pînă la eliberarea din '44, cine mai poate ști cite jertfe, cite lacrimi, cită sudoare și cit sînge s-a vărsat. Ei, au luptat, cum va spune ulterior marele Iorga, să-și apere pămîntul și credința ce le-a dat Dumnezeu, și asupra cărora nimeni n-a avut, nu are și nu poate să aibă nici un drept.

Icoana Bunei Vestiri

(Continuare din pag a 3-a)

tist: „bucură-te, Stăpînă, ceea ce ești crin cu dulce miros, care umpli de mireasmă pe cei credincioși” (Canon, cîntarea I, și acum...).

Cei doi, Arhanghelul și Sfînta Fecioară, se privesc nedumeriți, cu toate că evenimentul este dumnezeiesc. Sfînta Fecioară pare tulburată cînd este salutată de Înger și protestează: Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta? (Lc. I, 29); „Vii de sus sau de jos?” (Sfîntul Roman Melodul, *Buna Vestire*, cîntul 6); „Pleacă departe de mine, nu mă amăgi, omule, precum a amăgit-o odinioară șarpele pe Eva” (Stihiră de la vecernia Praznicului, din Minei). Tocmai aici era misterul! Venise momentul Evei celei noi! (Fac. 3, 15), ceea ce frumos exprimă și Acatistul: „Bucură-te izbăvirea lacrimilor

Evei!” Și, lămurită de Înger: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei lua în pîntece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus... Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea Celui Preainalt te va umbri; pentru aceea și Sfîntul ce se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema” (Lc. I, 30, 31, 35). Sfînta Fecioară pleacă ușor capul, în semn de pătrundere a misterului, pentru ea, dar mai ales pentru noi. Fie mie după cuvîntul tău! Iată roaba Domnului! (Lc. I, 38). Aceasta este, în final, mesajul Bunei Vestiri, aceasta este și atitudinea pe care o adoptăm noi, credincioși, ori de cîte ori intrăm în Sfîntul Locaș și ne plecăm ușor fruntea în fața icoanei, în semn de închinare.

Importanța Postului și păstrarea lui

(Continuare din pag a 3-a)

noi nu ne-am făcut decât datoria. Toți ceilalți nu trebuie să părăsească, după concepția ortodoxă privitoare la viața spirituală, exercițiul postului, ci să se adreseze bunătații lui Dumnezeu pentru lipsurile lor, deplin conștienți de slăbiciunea lor, de situațiile în care se află și să-și recunoască această slăbiciune. Căci este imposibil să păstrezi viața spirituală ortodoxă fără exercițiul postului.

6. — Biserica Ortodoxă, ca o mamă bună plină de dragoste, a hotărît cele de trebuință mîntuirii credincioșilor și a așezat timpurile sfînte ale postului, ca un „semn de apărare” dat de Dumnezeu pentru apărarea noii vieți în Hristos a credincioșilor împotriva ispitelor vrăjmașului; sub îndrumarea Sfinților Părinți, ea a păstrat, ca și înainte prescripțiile apostolice, canoanele sinoadelor ecumenice și sfînte tradiții; ea propovăduiește totdeauna posturile sfînte ca pe căile (mijloacele) cele mai bune în exercițiul credincioșilor în vederea perfecțiunii lor spirituale și a mîntuirii lor; ea proclamă necesitatea postului și recomandă credincioșilor de a respecta în cursul anului toate posturile pre-

scrise: Postul cel Mare, miercuria și vinerea, pomenite de sfînte canoane; cel al Crăciunului, al Sfinților Apostoli, al Adormirii Maicii Domnului, postul dinainte și de Înălțarea Sfintei Cruci, ajunul Bobotezei, Tăierea Capului Sf. Ioan Inaintemergătorul, precum și posturile propuse pentru trebuințe pastorale sau liber consimțite de credincioși.

7. — În același timp, Biserica a stabilit limitele și economia scutirii, sau reducerii postului. În consecință a hotărît, aprobarea principiiului iconomic în cazuri de boală trupească, din necesitate imperioasă, dificultate de timp, după discernămintul duhovnicului și trebuințele pastorale ale episcopului.

8. — Astăzi un număr mare de credincioși, fie din neglijență, fie din alte cauze, nu respectă prescripțiile postului. Biserica care nu vrea moartea păcătoșilor și îndreptarea lor ia o atitudine părințească și înțelegătoare. Ea lasă în grija Bisericilor ortodoxe locale posibilitatea de a defini, după discernămintul lor, măsura îngăduinței și reducerea aplicării a tot ceea ce prescrie postul, fie din motive perso-

nale (boală, serviciu militar, condiții de muncă etc.) fie din motive generale (condiții climatice particulare în diferite țări). Acestea totdeauna în spiritul și cadrul celor anterioare și cu scopul de a înlesni instituția sfîntă a postului. Această îngăduință și bunăvoință trebuie aplicată de către Biserica cu multă băgare de seamă și îndeosebi cu atenție pentru posturile pentru care tradiția și practicile Bisericii nu sint totdeauna uniforme.

A posti toate zilele este un lucru bun, însă cel ce postează nu trebuie să vorbească de rău pe cel ce nu postează. În aceste cazuri el nu trebuie să legifereze nici să contrazică; nu este de dorit să îndrumăm prin forță pe cei incredințați lui Dumnezeu; trebuie folosită convingerea, dulceața și cuvîntul bun.

9. — În mod deosebit credincioșii trebuie să postească înainte de sfînta împărțășanie și trebuie obișnuiți să postească în semn de pregătire pentru realizarea unei vederi spirituale, pentru succesul unui fel sfînt, în vremuri de ispită, pentru a cere iertare lui Dumnezeu, în vremuri de calamitate, înainte de botez (la aduț), înainte de hirotonie, în caz de penitență, în timpul sfințelor pelerinaje și în alte cazuri asemănătoare.

Pagini de eroism național bisericesc (I)

După ce a editat, în 1986, *Biserica slujitoare*, reprezentând forma pirguită a tezei de doctorat, în care s-a ocupat de cea dintâi misiune a Bisericii, eruditul prelat, dr. *Antonie Plămădeală*, vine să releve acum, într-o nouă carte apărută în același an, o altă dimensiune a ei: *Biserica lup-tătoare*, fuzionând cu cealaltă în rolul ei militant, căci militantismul Bisericii Ortodoxe Române, fie că s-a manifestat pe tărîm religios, fie pe cel național-politic, a fost menirea care a jalonat și a definit evoluția ei în toate timpurile. Prin militantismul ei, Biserica a îndeplinit întotdeauna o funcție națională, politică ce se identifică în destinul ei primordial patriotic întărind virtutea supremă a ei: patriotismul. Prin această carte, autorul aduce în obiectivul adevărului istoriei o altă dimensiune, dezvăluind cea mai de seamă menire a Bisericii noastre ortodoxe: slujirea credinței înseamnă slujirea poporului, sens care condensează în același simbol fundamental misionarismul Bisericii noastre, căci întotdeauna preoții au fost „toți iubitori de limba și de neamul lor românesc” (p. 121), iar bisericile românești din Transilvania, ca de peste tot, „și-au păstrat întotdeauna fidelitatea față de limba și națunea lor” (p. 122).

Cartea dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, *Mitropolia Ardealului: Lupta împotriva deznationalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar, în vremea lui Miron Romanul, 1874—1898, după acte, documente și corespondențe inedite*, Sibiu, 1986, 355 p., traversează o traicteorie într-un domeniu cunoscut, poate, dar insuficient profundat și neepuzat, dacă nu neepuzabil: rolul important al Bisericii ortodoxe române în lupta pentru dobândirea, menținerea și apărarea libertăților și drepturilor naționale pentru românii din Transilvania și pentru toți românii. Și numai cine citește cartea se poate convinge de acest adevăr. Și patima adevărului nu cunoaște și mai trebuie să cunoască opintiri.

Și, totuși, o *monografie*? Ale cărei titlu și structură conduc către un alt itinerar, urmează alte canoe și se revină alte tipare? Da! Pentru că tocmai lupta împotriva deznationalizării românilor transilvăneni, deznationalizării salbatic de regimul austro-ungar, este cea care îl pune în lumină mai vrednic pe Miron Romanul, care îl caracterizează și îl evidențiază meritele și rolul în epocă mai deplin, pentru „a scoate în relief — cum își propune autorul —, mai ales profilul său uman, bisericesc și, mai ales, național” (p. 32).

Autorul adoptă o tehnică și o manieră originale, prin care, lăsând să vorbească epoca și evenimentele, — căroră li se face, în introducerea, o pertinentă înfățișare sintetică —, precum și documentele anexate, se interesează, tratat, „contururile portretului și personalității covârșitoare a lui Miron Romanul, încit nu persoana lumineză descifrarea epocii, ci epoca reliefează personajul, conferind, astfel, girul plener și inepuzabil al veridicității și adevărului științific.

Fascinația documentelor, și deopotrivă, — de ce să n-o spunem — nostalgia lor, despre care am mai vorbit în *Antonie Plămădeală*, se arată din nou ademenitoare și își împlinesc chemarea prin inserarea în *Addenda* a celor 151 de corespondențe care alcătuiesc cea de a doua secțiune a cărții, constituind osatura și baza ei documentară. Ele au fost descoperite de autor, cu aceeași patimă și migală de bijuterii, în arhiva lui Elie Miron Cristea din București, aruncată într-o odăie în tuncata de la Patriarhie (p. 66) acum 50 de ani (vezi: *Antonie Plămădeală, Pagini dintr-o arhivă inedită*, București, Editura Minerva, 1984, p. V) și în fondul „Miron Romanul”, aflat la Biblioteca Mitropoliei din Sibiu, „aproape în întregime inedit” (p. 24), „scrisori din care se poate refăce istora unor evenimente, despre care alți martori contemporani n-au lăsat însemnări” (p. 24).

Înfățișând lupta românilor împotriva politicii și măsurilor de deznationalizare a autorul a urmărit ca, prin investigarea documentelor de arhivă (p. 22), să valorifice aprecierile, sentițele, măturile și faptele menite să pună în lumină adevărată și în judecată dreptă personalitatea „ca-pului bisericii și a omului politic” (p. 23), „să refacă portretul moral al unuia dintre mentorii epocii”, al cărui chip „trebuie curățit cu grijă și redat așa cum a fost” (p. 57), propunându-și, cu modestie, „să încerce o reevaluare a lui sau, măcar, un excurs mai adinc în viața, activitatea și relațiile lui, pentru a-l înțelege și a-l explica mai bine decit până acum sau, măcar, a-l arăta așa cum a fost” (p. 24). Din mulțimea funcțiilor și finalităților sale, cartea întreprinde, așadar, o restituire, dar și o rectificare și aceasta e mai important, venind în serviciul adevărului; o rectificare a unor acuzații facile și necircumpecte de politică „național-guvernamentală” (p. 60), pentru definirea lui veridică, obiectivă, în fața „acelora care nu i-au înțeles nici gândirea nici faptele” (p. 70), cum a făcut, adesea, Vincențiu Babeș, la care se referă autorul. Mesajul cărții s-a ivit dintr-o informare amănunțită, dintr-o cunoaștere temeinică a realităților: „m-a îndemnat spre această monografie și altceva. Multe, foarte multe cărți consacrate perioadei și luptei românilor pentru supraviețuire, mai ales în ceea ce privește apărarea limbii și a învățămîntului de limbă română, fie că îl menționează, sporadic, fără să-l cunoască și recunoască și meritele lui, fie că îl menționează cu mare ne-dreptate printre maghiarofilii, fie că nu-l amintesc deloc. Ignorarea numelui său este cu totul inexplicabilă.

Monografia noastră vrea, așadar, să fie o restituire a meritelor sale, dar și o reabilitare” (p. 67).

„Preliminarele”, care deschid prima secțiune, descriu atmosfera și împrejurările, puțin obișnuite, care îl vor aduce la Mitropolia Sibiului pe Miron Romanul și alegerea sa (p. 7—20), dezvăluind mai departe și examinând de ce informații dispunem și ce s-a scris — puțin — despre Miron Romanul, cu opiniile și opticele diverse și contradictorii ale autorilor (p. 20—26) și încheind cu câteva date biografice despre viața și activitatea acestuia (p. 26—32). Succesivele diminuări, frustări de merite, denigrări chiar (Slavici, p. 21, Vincențiu Babeș, p. 70) ale actelor lui Miron Romanul, nu țin seama de faptul, arată autorul autoritar și cu îndreptățire, că ele erau determinate de implicarea politică a personalității, de activismul lui, conștient și convins că orice tactică trebuie folosită în scopul smulgerii de drepturi pe seama poporului român. În perspectiva considerării obiective a meritelor și aportului lui Miron Romanul se menționează judecățile drepte și aprecierile justițiare ale lui Mircea Păcurariu (*Politica statului ungar față de Biserica românească din Transilvania în perioada dualismului*, Sibiu, 1986), privind „rolul acestuia în apărarea drepturilor românilor, cit și unele din greșelile sale” (p. 22), arătându-se, deopotrivă cu autorul citat, că „chiar cele ce i s-au imputat ca greșeli, au fost de fapt măsuri de precauție, pentru a și apăra Biserica” (p. 23).

În continuare autorul lasă ca epoca și evenimentele să se dezvăluie prin intermediul scrisorilor lui Miron Romanul, ce pun în lumină, potrivit manierei sesizate, concomitent, și personalitatea acestuia, scrisori grupate după câteva probleme esențiale în capitolul al II-lea: *Condițiile de viață de la Mitropolia din Sibiu sub regimul dualist și relațiile cu guvernul de la Budapesta*.

Regestele scrisorilor către Miron Romanul (p. 58—67), aflate în condițiile menționate, au permis valorificarea bogatelor informații cuprinse în ele, din care, în mare parte, i-am reconstituit profilul intelectual, moral, spiritual și civic și din care se pot scoate multe informații cu privire la epocă, la mentalități, la lupta românilor din Transilvania pentru drepturi și libertăți în perioada dualistă (p. 58). Este înfățișată problematica scrisorilor, care sînt grupate în *Addenda*, primite de la A. Șaguna, Emil Babeș, Vincențiu Babeș (multe necunoscute nici monografiei acestuia, G. Cipăianu), G. Barițiu, Ioan Cindea din Avrig, Iosif Gall, N. Ivan, I. Mețianu, atunci episcopul Aradului, A. Trefort etc., pe care, pe unele le rezumă, pe altele le menționează numai, lăsînd loc curiozității și interesului cititorilor pentru datele prețioase privind personalitățile respective. Barițiu (p. 249), Slavici (p. 254), Miron Romanul (p. 64, 288) etc.

Cu acribia și probitatea științifică îndubitabile, sînt prezentate și *Anonime (!) acuzatoare* (p. 68—69), care arată că s-au găsit, cum parcă nu era posibil altfel!, și spirite mărunte, care, cu machiavelismul lor și spîrnarea cameleonică, să-i denigreze meritele și personalitatea.

Lupta și biruințele lui Miron Romanul împotriva măsurilor de maghiarizare a românilor, încercate de guvernul de la Budapesta (p. 70—149) aduce în vileag practicile inumane și legiferările abuzive, șovine și discriminatorii, rasiste, uzitate de oficialitățile și guvernările ungare în scopul declarat al deznationalizării românilor și maghiarizării lor. Lăsînd faptele să vorbească, acestea îl dezvăluie pe Miron Romanul, care, — după cum îl caracterizează chiar Vincențiu Babeș, „așa cum nu admitem să-i păteze sufletul prin vreun compromis cu unguiri, tot așa nu s-ar face niciun de neamului” (p. 70) — cu intransigența lui, vechiază neobosit, se revoltă, protestează, răspunde, acuză, merge pînă la împărat pentru apărarea drepturilor românilor, riscînd orice.

Reținîndu-se momentele semnificative ale luptei împotriva măsurilor de deznationalizare sînt înfățișate actele și protestele energice și repetate, demne și autoritare, întemeiate pe dreptul istoric și echitate națională, împotriva legilor privind maghiarizarea școlilor populare, din 1879, pe care o refuză autoritar în Casa Magnaților: „Proiectul de lege nu-l primesc” (!) și organizează o deputațiune la împărat împotriva ei, despre care ziarul *Politik* din Praga scria în 27 februarie că „a avut în tabăra maghiară efectul unei bombe” (p. 98); a legii pentru maghiarizarea școlilor medii, din 1883, înaintînd Die-tei 2 proteste acuzatoare, pentru care ziarul *Pesti Napló* și *Nemzet* îl amenințau „că i s-a urit de a ședea pe scaunul de mitropolit și dorește liniște la bătrînețe în vreo mănăstire”, iar pe românii că au „a o țintă comună. Românii voiesc să facă o Dacoromania” (p. 114) (s. n.), pentru că „au declarat că Transilvania nu e a maghiarilor, ci a lor, fiindcă sînt cei mai vești locuitori ai țării” (p. 115), proteste în care, de la postul lui, *Telegraful român* îl secoldea vehement: „Sintem și vom fi români. Și din noi nu vor face unguri în vecii” (p. 100); împotriva legii, și mai ucigătoare, de maghiarizare a grădinițelor de copii, din 1891, demascînd-o în Casa Magnaților, acuzator, că „propagarea limbii maghiare depășind orice limită imaginabilă a bunului simț, urmărește extirparea naționalităților nemaghiare” și „fiind datorința mea să iau apărarea în contra tuturor încercărilor de maghiarizare forțată”, declară că „nu primește legea nici în generalitate nici în detaliurile sale” (p. 127); a legii de maghiarizare a numelor comunelor, de familie și de locuri, din 1896, proiect condamnat ca „foarte injurios, pînă la batjocură pentru Bise-

rica noastră” (p. 46), iar de *Telegraful român* drept „una dintre cele mai mari loviturile ce s-a dat limbii românești” (p. 139), legiuiri adoptate, pînă la urmă, de „mașina de vot majoritar maghiar” (p. 116); proteste împotriva încercărilor de desființare a gimnaziului și a școlilor românești din Brașov; a îngrădirilor și îngrîștelor în privința bisericii etc., toate culminînd cu „epocalul circular milenar” (p. 150—180), cum l-a numit Valeriu Bologa (p. 170, 179), emis cu prilejul sărbătoririi milenului de la sosirea ungarilor în Panonia și Transilvania, despre care declară sobru și auster: „nu avem motive de a ne însufleți pentru acele festivități”; „document de atitudine românească de mare demnitate” (p. 150), în care Miron Romanul, cu clarviziune și echitate internaționalistă, găsește cu cale, dimpotrivă, a-i sfătui pe români că este un moment binevenit și sînt „în drept să se ocupe din capul locului, cit mai serios și de soarta lor proprie”, declarînd răspicat că „nici unul din popoarele nemaghiare nu voiesc să se contopească cu rasa dominantă maghiară, nici să dispară sub nomenclatura de națiune politică unitară” (p. 151); recoman-dînd, tocmai contrar, „să ne aranjăm și noi pe timpul acelora o festivitate proprie” (p. 152) și oprînd pe românii să ia parte, iar cine poftește, o poate face — găsește el rețeta avertizatoare —: „nu însă ca reprezentanți ai Bisericii noastre”, unifica aspra anatemia mitropolitană! — act despre care împăratul scriși: „Cerculariul acela este a se reproba”, miniat de insolenta și erezia cugetului mitropolitului de la Sibiu — cu atît mai înverșunat atacat acum de ziarul *Pesti Napló* și *Nemzet*: „fanaticul prelat al valahilor” (p. 176), „revolutionar”, „liturgie revoluționară”, „trădător” (p. 177) etc., care însă n-au frînt înțelepciunea, fermitatea și elanul de luptă pentru drepturile românilor.

Cartea dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ răspunde desăvîrșit dublului scop urmărit: demascarea și condamnarea politicii de deznationalizare a românilor urmată de regimul dualist, cu împotrivirea eroică din partea acestora, și realizarea unei monografii cu un portret veridic privind pe Miron Romanul. Ea demonstrează în chip emoționant și convinge că Biserica, în frunte cu circuitorii ei, a luptat cu tenacitate și consecvență remarcabile împotriva tuturor încercărilor de aspirare și deznationalizare, a vechiat neabătut și a reacționat energic la toate tentativele de dominare, care periclitau libertatea și demnitatea poporului, apărînd cu îndrăjire și veritabil eroism naționalitatea, credința și limba românilor, fundamentînd aserțiunea îndreptățită a autorului despre adevărul acelor vremuri, prin care se definea „Biserica, bastionul [național] românesc cel mai puternic” (p. 115).

Analiza pertinentă precum și scrierile și documentele anexate, ajută, totodată, foarte mult și la cunoașterea mai completă și aprecierea mai realistă a concepțiilor, conduitei și rolului altor personalități ale epocii: V. Babeș, Al. Mocioni, I. Slavici, I. Mețianu, N. Popea, V. Bologa etc.

Notele de la subsol, cuprinzînd ample și valoroase informații edificatoare, precum și indicele final prezintă prețioase instrumente de lucru cu cartea și amplifică ținuta științifică a acesteia.

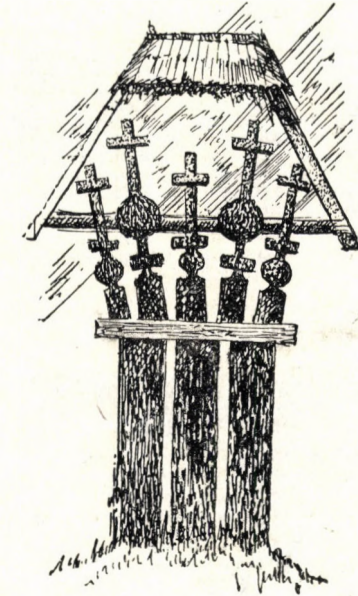
Cartea dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ invită istoria și pe istoricii în continuare a reexamina și reconsidera rolul și aportul marilor luptători pentru apărarea drepturilor românilor din Transilvania — adevărați eroi și martiri — și de aceea va fi mereu și mult citată, așa cum trebuie atent, zăbavnice și cu cuget românesc citită, ca să lumineze și să convingă.

Cu podoabele devotamentului și pasiunii sale, directorul tipografiei arhidiecezane, Ezechiel Oancea s-a îngrijit și i-a succes pe deplin să dea cărții fața pe care o merita.

Istoria *faptelor*, așa cum au fost, a *realităților petrecute*, nu a plămădurilor și ambițiilor minților inferbinate, vine să ateste, să consacre și să acuze tocmai într-un moment cînd, după cum arăta conducătorul statului nostru la Sedința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, din 27 februarie 1987, unele lucrări avînd chiar gir academic, denaturînd realitatea, proliferăzând neadevăruri, promovînd mistificări, denigrări și teze șoviste dușmănoase.

Or, în fața adevărului istoriei, ce s-ar mai putea spune?

Prof. dr. V. V. Miu

Continuitatea neîntreruptă a dacilor în spațiul carpato-danubiano-pontic

Deși istoriografia românească a răspuns cu competență și probitatea științifică necesară, pe baza a numeroase și concludente argumente istorice, lingvistice, toponimice și de altă natură, la problema continuității dacilor pe vatra strămoșească, totuși adversarii acestui adevăr, și în trecut și astăzi, susțin contrariul. Pentru a nega continuitatea dacilor, Roesler a formulat ideea că aceștia ar fi dispărut ca popor, restituindu-le lor topindu-se în masa goților, ceea ce — după el — a dat naștere unui vid demografic.

În formularea acestui argument, el pornea de la afirmațiile lui Eutropius, după care, Dacia pierduse populația bărbătească în timpul lungului război contra romanilor (Dacia enim diuturno bello Decebalii viris erat exhausta). Dar Eutropius nu spune că Dacia era lipsită de orice populație, ci doar că, datorită războiului, a fost scădită de bărbați. Trebuie ținut seama că Eutropius făcuse această afirmație pentru a justifica intensa colonizare întreprinsă de Traian, care „a adus în Dacia în-vinsă, o nenumerată mulțime de oameni din toate părțile Imperiului roman”. Roesler și urmașii săi, adversarii ai continuității dacice, au interpretat textul scriitorului latin așa cum le-a convenit, pentru a justifica teza lor, și fără a ține seamă de alte izvoare.

Ulterior, teoria exterminării dacilor a fost reluată și repetată ca o axiomă de unii istorici străini — între care îl amintim de A. Alföldi — care au făcut din aceasta o premisă a

negării oricărei continuități daco-romane la nord de Dunăre (al doilea vid demografic).

Cum dispariția dacilor (vidul demografic) constituie una din tezele fundamentale ale adversarilor continuității, ea a fost reluată în unele lucrări apărute în ultimii ani ale istoriografiei maghiare, atît în țara vecină, după cum și în alte centre culturale ale lumii. „Pierderile de vieți cauzate de război — se arată în *Histoire de la Hongrie*, Paris, 1974, p. 20 — zecile de mii de prizonieri vinduți ca sclavi și fugarii care, mai tirziu, trebuiau să constituie tribul dacilor liberi, lăsară în urma lor un veritabil vid demografic. Pătura aristocraților a trebuit să fi pierdut mult sînge. Dar supraviețuirea însăși a poporului dac a trebuit să fie profund compromisă, căci regiunile muntoase, odinioară foarte populate, se goliră literalmente; în jurul cetăților dărîmate, agricultura dispărură, astfel arheologii nu mai descoperă acolo actualmente nici o urmă de viață. Nu se știe cu certitudine nici măcar dacă în populația din văile rîurilor, prezentînd trăsăturile civilizației La Tène, trebuie să vedem pe daci și, în caz afirmativ, în ce măsură”.

Dar, ca și cum lucrarea menționată mai sus, și multe altele, n-ar fi fost suficiente, recent a apărut *Istoria Transilvaniei* (Erdélyi története), în trei volume, sub redacția lui Kőpeczi Pélea, ministrul culturii

(Continuare în pag. a 6-a)

Prof. Petru I. Dan

Protopresbiterul Ioan Droc

(Continuare din pag. 1-a)

În Rășinari iar din 1872 protopresbiter al tractului de Miercurea. În timpul zidirii Mitropoliei din Sibiu a fost membru în senatul eptitropesc al Consistoriului Arhidiecezanal, alături de Partenie Cosma, Dr. Ioan Mihu, Dr. Nicolae Vecerdeș și alții.

A fost membru fondator al Astrei (1861), pionier al cooperăției de credit, făcînd parte din comitetul de fundare a „Societății de păstrare și împrumut” din Rășinari fondată în 1867 din inițiativa lui Visarion Roman, a înființat și condus instituția de credit „Casa de păstrare” din Miercurea — care la 31 decembrie 1905 avea un activ de 871.717,70 florini, a fost membru fondator al Băncii Albina din Sibiu.

A călătorit la București și Giurgiu în anul 1893 și în apusul Europei ajungînd pînă la Paris în 1878 pentru a vizita expoziția universală.

A fost condus de perceptul că „toate sînt deșertăciuni cele ome-nești care nu rămîn după moarte” și de aceea a căutat, spre sfîrșitul vieții (1911), ca întreaga avere, „cîștigată prin muncă intensă, cîntă și cruțare și bună chivernisire” să fie destinate unei fundații care va purta numele lui și a soției sale „ca să fie izvor de binefacere pentru neamul nostru și Biserica”.

În funcția sa de catihet s-a dăruit mirenilor săi din comuna Rășinari și în special, ca protopresbiter, celor din Miercurea, sub el terminîndu-se construirea bisericii ortodoxe „care este o podoabă pentru orașelul Miercurea”.

A apreciat la justă valoare importanța creditului, fără de care țărani, meseriași și comercianții români nu puteau prospera. Instituțiile financiare trebuiau în același timp să ajute la dezvoltarea activității culturale a românilor, prin alocarea unor sume de bani din beneficiul ce-l realiza. Depunîndu-și sumele disponibile la instituțiile financiare, românii se educău în spiritul economiei.

A călătorit la Paris în anul 1878 și în România în 1893, la vîrul său Nicolae Droc-Barcian directorul liceului Ion Maiorescu. Cu această ocazie a predat Academiei Române din București un *SUPPLEX LIBELLUS ROMĂNESC DIN 1804* intitulat: „O petiție către împărat, despre „Starea amărită a neamului românesc din marele principat al Ardealului”. Acest supplex a fost publicat de acad. D. Prodan în editura Dacia, în anul 1970.

Din monografia despre „protopresbiterul I. Droc” întocmită de subsemnatul și prof. Elena Droc, Editura Dacia din Cluj-Napoca a publicat în 1976 me-

morialul intitulat „Expozițiunea de la Paris” publicat de I. Droc în ziarul *Telegraful Român* între anii 1878—1879.

Memorialul a fost bine primit de public și nu a întîrziat să fie recenzat de revista *Steaua*, *Tribuna*, *Transilvania*, ziarul *Informațiunea Harghitei* și *Telegraful Român*.

I. Droc este comparat cu Dinicu Golescu (T. Tihan), cu Odobescu sau mai exact cu Filimon, cu Barițiu sau îl califică drept „preot cărturar” (I. Buzași) care „s-a străduit pentru creșterea limbii românești și a patriei cinstire”.

Sînt de reținut ideile înaintate din memorial: importanța agriculturii intensive, importanța mecanizării agriculturii, dezvoltarea industriei, importanța științei în dezvoltarea civilizației. Ioan Droc zice: „unde un popor e cult, acolo și pămîntul e bine lucrat”.

I. Droc era văr cu Hilarie Mitrea, care a fost medic în Indiile Olandeze. Numai datorită îndemnului său, la întoarcerea din Indiile Olandeze în 1881 și 1895, dr. Hilarie Mitrea a donat colecțiile de animale aduse de el, Muzeului Gr. Antipa din București și liceului Ion Maiorescu din orașul Giurgiu.

Nu întîmplător Duiliu Zamfirescu face din I. Droc un erou al romanului său „Îndreptări”. Preotul Marcu Stamate și soția sa Lena nu sînt decît I. Droc și soția sa Agapia.

„De statură mijlocie, cu barbă albă, îmbrăcat curat și mai ales vorbind limba fără nici un fel de accent, d-l protopop plăcu deodată lui Comănașteanu, prin aerul său deschis și hotărît”.

În casa lor... „erau numai cărți românești, tot ce editase și tot ce vinduse Sococ de la înființarea librăriei sale și pînă în zilele noastre... de la cele mai îndepărtate calendare apărute în Transilvania, pînă la Nichipercea și pînă la N. D. Popescu, de la primii poeți Văcărești, Conachi și ceilalți, pînă la Eminescu și urmașii săi, de la Boierii și Ciocoi lui Filimon pînă la Biblioteca pentru toți a lui Müller, toate erau de față”.

Ultima lucrare a lui Valentin Borda apărută în 1985 „Călători și exploratori români” Editura Sport-Turism, îl enumerează pe I. Droc printre călători, datorită memorialului său (I. Droc, pag. 153—154).

I. Droc a fost o personalitate marcantă la timpul său, care s-a manifestat în toate domeniile: bisericesc, economic, cultural și politic. Întreaga activitate a depus-o în slujba neamului său. Împlinirea unui secol și jumătate de la nașterea lui este un moment de amintire și de preamărire a numelui său.

Continuitatea neîntreruptă a dacilor...

(Continuare din pag. a 5-a)

din Ungaria, în Editura Academiei de Științe din Budapesta și sub patronajul Institutului de istorie al Academiei amintite. Această lucrare, recomandată de redactorul șef ca o oglindă a noului viziuni asupra Transilvaniei și motivată prin aceea că acest teritoriu ar fi constituit secole de-a rândul o parte a Ungariei, reia teza nimicirii dacilor în timpul războaielor cu romanii. Noua viziune a autorilor acestei lucrări constă în aceea că, fără a ține seama de rezultatele cercetării istorice românești, și fără a prezenta argumente, afirmă că poporul dac a dispărut deoarece: o parte a dacilor au căzut în război, poporul de rind a emigrat, o parte a celor rămași a fost dusă în sclavie la Roma, aristocrația a avut pierderi uriașe și s-a sinucis masiv. Aceasta înseamnă că dintre daci n-au mai rămas decât niste resturi, fără importanță numerică și calitativă. De aici, concluzia că românii n-ar fi urmașii dacilor. Dar autorii lucrării pun sub semnul întrebării și înruirea dacilor cu tracii, deși Herodot spune că „Dacii sunt cei mai viteji și cei mai drepti dintre tracii”. Și, desigur, adevărul este de partea „părintelui istoriei”.

Unor asemenea aserțiuni neștiințifice, aparținând unor autori cu viziune veche sau cu o „nouă viziune”, spuse cu patimă, care urmăresc interese politice șovine, li se opune adevărul, bazat pe argumente logice și științifice.

Unul dintre argumentele logice este acela că, așa cum n-a dispărut populația galică din Gallia și cea iberică din Spania după cucerirea romană, n-a dispărut nici populația dacică din provincia ocupată de romani.

Argumentul logic li se adaugă dovezi certe că dacii n-au fost nimiciti ca popor și că au continuat să trăiască în provincia ocupată de romani.

Dintre acestea menționăm mai întâi mărturia lui Dio Cassius, care arată că, în începutul războiului din 105—106, mulți daci au trecut de partea romanilor. Relatarea sa este confirmată de șapte scene de pe Columna lui Traian, care înfățișează acte de supunere ale dacilor față de învingătorii. Tot pe Columnă, în sculpturile finale, sunt înfățișați daci care mină turmă de vite, fapt ce simbolizează reînnoirea populației băștinase la locuințele părăsite în timpul luptelor.

Sint apoi scenele de pe monedele bătute de Traian după cucerirea Daciei, în care împăratul apare călare, în galop, cu lancea îndreptată spre

un dac căzut în fața calului său, sau care, cu un genunchi și cu o mină pe pământ, cere îndurare cu cealaltă mină, arată supunere și nu exterminarea dacilor.

În inscripțiile latine păstrate, apar o serie de nume dacice, dintre care menționăm câteva și anume: Brasus, Costas, Diales, Dizo, Drigizo, Duras, Eptala, Mucatra, Rescuturma, Scorilo, Tarsa.

Numerosi alți locuitori poartă nume romane și dacice, drept urmare a procesului de romanizare: Valeria Dula, Aurelius Duda, Aurelius Denzi; în timp ce alți daci purtau numai nume romane, ca Iulius Secundinus, despre care inscripția respectivă afirmă totuși că era „natione dacus”.

Existența unei populații dacice în Dacia romană este atestată de numeroși ostași recrutați de romani din această provincie intens populată, care ajung până la mari depărțări și sunt reprezentați și pe arcul de triumf al lui Galeriu de la Salonic, ridicat după luptele cu persii din anul 250. Astfel, în Panonia se găseau Cohors II, Aurelia Dacorum și Cohors II, Augusta Dacorum pia fidelis veterana milliaria equitata; în Cappadocia — Ala I, Ulpia Dacorum; în Macedonia — Cohors III, Dacorum equitata; lângă Tigru și Eufrat — Vexillatio Dacorum Parthica, care păzea hotarul cu parții; în Siria — Cohors I, Ulpia Dacorum; în Britania — Cohors I, Aelia Dacorum etc.

Se apreciază existența a 15 asemenea unități militare, alcătuite din daci. Aceasta dovedește prezența unei numeroase populații bărbătești de vîrstă tină în Dacia Traiană care, începând din vremea lui Hadrian, constituia una din principalele furnizoare de trupe auxiliare pentru imperiu.

Prezența dacilor sub ocupația romană este atestată de numeroase descoperiri arheologice ale unor localități și cimitire, dintre care le amintim pe cele de la Cașolț—Sibiu, Ocna Sibiului, Soporu de Cîmpie, Bretcu și Comalău—Covasna, Lechința de Mureș și Iernut—Mureș, Ciuga și Noșlac—Alba, Mehădia și Vărădia—Căraș Severin, Bucium—Sălaj, Bologa—Cluj, Slimnic—Sibiu.

Așezările dacilor din epoca romană, cercetate sau sesizate arheologic se găsesc mai ales în jumătatea de est a Daciei, unde orașele lipsesc, iar colonizarea romană a fost mai puțin intensă. Unele din aceste așezări, cum sint cele de la Slimnic, Noșlac, Ciunga etc., dăinuiesc mai departe pe locul celor vechi; altele se întemeiază ca urmare a deplasării unor grupuri de daci în vremea sau după

terminarea războaielor; iar în altele populația dacică trăiește alături de coloniștii romani, cum a fost cazul la Cristești.

În ce privește cimitirul de la Soporu de Cîmpie, el poate fi atribuit, sub raport etnic, populației dacice care a rămas și a trăit aici, pe teritoriul noii provincii romane. Ceramica dacică, reprezentată prin șase urne funerare și o ceașcă dacică, care servește drept capac unei urne, arată că cei care se înmormintau la poalele dealului Cuntent, în general după ritul incinerării, erau dacii din epoca romană, care trăiau într-o modestă așezare rurală.

O altă dovadă a continuității populației dacice sint tezaurele monetare din secolele II și III e.n., care au aparținut băștinășilor.

Acestora li se adaugă un argument filologic și anume acela care are în vedere faptul că dacă daci ar fi pierit, atunci nu s-ar putea explica prezența în limba romană a 160 de cuvinte de origine geto-dacă.

Tot de la daci s-au păstrat o serie de nume de ape și locuri, pe care romanii n-aveau cum să le preia dacă ar fi ucis toată populația: Dunaris (Dunărea), Argesos (Arges), Samus (Someș), Alutus (Olt); apoi Apulum, Potaisa, Porolissum, Napoca, Drobeta, ca și numeroasele dace: Sucidava, Cumidava, Buridava etc. „Topografia acestei țări — după cum remarca A. D. Xenopol — n-ar fi putut rămînea dacă poporul ce i-a dat naștere ar fi fost înlocuit în totul cu altul.”

Un alt argument important în sprijinul existenței unei numeroase populații dacice îl constituie răscoala acestei populații împotriva asupririi romane.

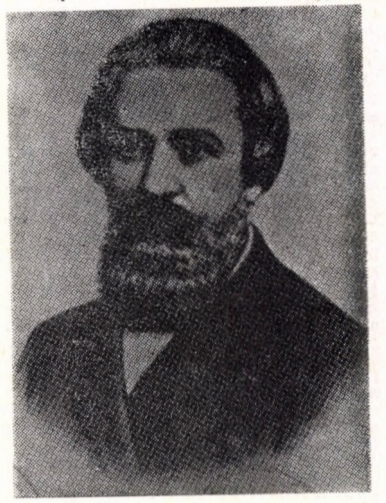
Toate aceste argumente și anume: prezența în armata romană a unor unități formate din daci, onomastica păstrată de inscripții, descoperirile arheologice, numele de ape și localități, tezaurele monetare, cuvintele rămase în limbă și răscoalele repetate dovedesc existența unei populații dacice pe teritoriul provinciei romane, Dacia.

Apoi nu trebuie scăpat din vedere nici faptul că în afară de daci aflați sub stăpînire romană, o numeroasă populație geto-dacă a rămas în afara acestei provincii, în teritoriul dacilor liberi.

Se poate afirma, deci, că teoria — și mai veche și mai nouă — a exterminării populației dacice, aceea care a reușit să creeze o cultură și civilizație originală și înfloritoare, și să făurească pe mealegurile străvechi un stat propriu, întins și puternic, este nefondată științific și incompatibilă cu evoluția istorică reală a societății în această parte a lumii.

Costache Negri

175 de ani de la naștere

În luna martie a anului 1812 s-a născut la Iași Costache Negri: pașoptist și unionist înflăcărat, om de stat, diplomat și scriitor. Învață carte la Iași, Chișinău și Odesa. În 1832 pleacă în Italia să studieze medicina.

Viata lui C. Negri se desfășoară plină de evenimente cu rezonanță istorică: călătoriile și studiile sale la Paris, Torino și Londra, pribegia în urma înfringerii revoluției și revenirea în țară pe timpul domniei lui Grigorie Ghica, cînd va ajunge pîrcălab de Galați și ministru. În 1855 este trimis la Conferința de la Viena, unde, pentru întâia oară, s-a discutat problema Unirii Țării Românești și a Moldovei. Este trimis apoi într-o misiune la Constantinopol în legătură cu problema mănăstirilor închinute. Aceste misiuni au însemnat începutul activității diplomatice românești, oficiale, peste hotare.

După înlocuirea lui G. Ghica cu caimacanul T. Balș, C. Negri se retrage din viața politică la Tg. Ocna. Dar chemările prietenilor săi nu-l lasă. Revenind, în 1857 este ales deputat în Divanul ad-hoc al Moldovei, calitate în care a ținut și o cuvîntare despre improprietățile țărănilor.

Mașinările adversarilor săi politici îl determină să se retragă iarăși la Tg. Ocna pentru puțină vreme. Lupta pentru Unire îl rechemă din nou în viața politică. În 1858 este ales deputat în Adunarea Moldovei care avea să aleagă noul domn al țării, privirea multora îndreptîndu-se și spre el. Cedează în favoarea lui Cuza, după alegerea căruia deveni unul din sfetnicii cei mai apropiați ai Domnului. Este trimis la Constantinopol pentru notificarea dublei alegeri a lui Cuza și obținerea investi-

turii din partea Sultanului. De asemenea — pentru a doua oară — este trimis la Constantinopol pentru rezolvarea dificilei probleme a averilor mănăstirești închinute. C. Negri și-a spus cuvîntul la lovitura de stat din 2 mai 1864 și la improprietățile țărănilor din același an.

Detronarea lui Cuza îl determină să se retragă definitiv din viața po-

(Continuare în pag. a 7-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

Cîteva gînduri pentru Iosif Vulcan și „Familia”

Prilej de pioasă aducere aminte, împlinirea a 80 de ani de la încetarea firului vieții ctitorului „Familiei” Iosif Vulcan ne oferă ocazia, doar o modestă intenție, a unui scurt memento.

„Familia” Foare enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni (1865—1906), cum se intitulă sau, cum preciza Vincentiu Babeș, era „după programa ei, o foare literară, științifică și beletristică”, „proprietar” al revistei fiind Iosif Vulcan, fondatorul ei. Atît revista, cît și personalitatea lui Iosif Vulcan au oferit pînă în prezent numeroase prilejuri de meditație, de studiu, concretizate prin tot atîtea materiale, de la mici note și pînă la lucrări mai mari, chiar anelecte. Poate că ar merita și ar fi momentul să se alcătuiască o bibliografie completă, la zi, a tot ceea ce s-a spus — scris pînă în prezent, deci, despre Iosif Vulcan și întreaga sa operă. Acest fapt ar deschide mult mai larg și cu siguranță mult mai profund, drumul spre mai buna cunoaștere și mai ales înțelegere, cu un plus de calitate, atît din p.v.d. istoric (proba timpului fiind trecută cu un succes indubitabil), cît și al prezentului, a acestei complexe opere și minunatului său autor.

Domnia Sa Nicolae Ceaușescu, Președintele țării noastre, subliniind necesitatea cultivării recunoștinței și prețuirii față de strămoși, arată că trebuie să sădîm „în conștiința oamenilor sentimentul răspunderii față de moștenirea înaintașilor” și „criticînd vechea orînduire, stările negative din trecut, nu trebuie să negăm totul”. Și, ca unul din primele exemple în acest sens, un veritabil act de restituție, stă tocmai revista orădeană „Familia” care a fost prima revistă retorică imediat după noua deschidere a politicii noastre culturale față de valorile trecutului. Evenimentul festiv în acest sens a fost aniversarea la Oradea a Centenarului revistei (1965), cu care ocazie academicianul Tudor Argeșu arăta că „victorioasa îndrăzneală a lui Iosif Vulcan, pornită în folosul inteligenței românilor, pentru dezrobirea lor politică și socială, îi așează lângă Bălcescu. Cum să fi putut să-i salut aniversarea marelui bărbat al neamului românesc? Numai în genunchi”.

Iosif Vulcan și „Familia” reprezentă, printre altele, și o parte din noi, desigur alături de mulți alții, care și-au dedicat la fel viața, întreaga viață, cu tot ce aveau mai bun, viitorului în care credeau, pe care îl pregăteau, adică și nouă, deoarece sint prea mari ca să se oprească, să se termine eforturile lor azi, ei, ele, aparținînd în continuare și viitorului. Academicianul Victor Eftimiu arăta, cu aceeași ocazie mai sus menționată, referîndu-se la Iosif Vulcan, că „tradiționalist și democrat, progresist, fondatorul Familiei a anticipat preocupările epocii noastre și prin sentimentele și ideile lui, care sint ale noastre, ele zilelor noastre...”.

Iosif Vulcan, născut pe plaiurile bihorene, a fost un mare și nobil „proprietar”, marea, singura proprietate și cea mai de preț fiindu-i revista sa cu simbolul titlu „Familia”, dăruind-o de la început neamului său, aceasta devenind „proprietatea” tuturor, pînă în zilele noastre.

Iosif Vulcan a fost o personalitate cu vederi foarte largi, poate surprinzător de progresiste, avînd în vedere condițiile social-politice, istorice ale epocii în care și-a desfășurat activitatea. Nu fără discernămint, a deschis paginile revistei sale celor mai diverse probleme ale vieții, ale naturii, ale societății, atît ale lumii materiale, cît și ale celei spirituale. Alături de instituții și luminate fețe

bisericești, în revistă și-au găsit loc numeroși oameni de știință, gînditori, în unele cazuri „Familia” ocupînd primul loc în publicistica românească. În decursul celor 42 de ani găsim în paginile revistei de la simple informații, pînă la ample materiale, de la cele cu conținut profund religios, pînă la cele cu conținut profund științific.

Fără să ne propunem a analiza convingerile filozofice ale lui Iosif Vulcan despre lume, despre societate, precizăm doar faptul că el a avut convingeri religioase sincere, fără excese, modestia și pertinenta fiind doar două din caracteristicile personalității sale.

Împlinirea a șase decenii de viață îl găsește în capitala țării, la care ținea atît de mult și de unde se informa pentru „Familia” sa. Cu această ocazie, ca de obicei, dar acum cu un motiv în plus, intră în biserică sa preferată — Domnia Bălașa. Aici „chorul canta admirabil de frumos. La sunetele armoniei cereșii sufletul meu se nălța în sferele dumnezeiești; me simțiam par că în altă lume, unde nu este decît iubire și fericire”.

„Nici o dată înse căntările sfinte nu m'au cutierat atît de adănc ca și acum. Căci era tocmai aniversarea nașterii mele. Și nu o simplă aniversare, ci a șasezecea...”

„Me bucuram că Dumnezeu m'a învrednicit să-mi dea zile; totodată însă mă înforam ca am atîns deia acest punct înalt al vieții omenești. Pîn'acuma luam drept glumă cuvîntul „betrân”, de acum înainte înse acela mi a devenit serios.”

Și în momentele acele mi-am revocat în memorie toate fazele vieții. Cu căte iluziuni am plecat în lume și vai cîte s'au frânt din ele! Cît de mult am vrut să lucrez pentru națiunea mea și cît de puțin am făcut! Dar m'a mîngîiat convingîntu-ne că i-am dat partea cea mai bună a sufletului. Puțin a primit de la mine, dar i-am dat tot ce am avut.”

Multumirea și fericirea mi-au scos două lacrimi. Departate de ai mei — sau mai bine zis de a mea (soția sa, Doamna Aurelia, n.n.) — n'a fost cine să le șteargă. Le-am lăsat să-mi curgă șiroaie...”

Cuvînte simple în aparență, de o simplitate emoționantă, dar deosebit de profunde, de semnificative. Iosif Vulcan este un ales exemplu de modestie, dar mai ales de patriot, poate calitatea care l-a caracterizat și preocupat cel mai mult. Un patriotism sincer, frumos, un patriotism convingător, peren, profund. Fiind întodeauna pentru (ai lui), nu a dat dovadă că ar fi fost și împotriva (impotriva altora), sentimentele sale au fost lipsite de agresivitate. A lăsat loc tuturor în paginile revistei sale, a stimulat chiar pe foarte mulți în acest sens. Poate nu întîmplător, pentru prima dată lui i-a răsărit luceafărul poeziei românești și nu numai atît. A militat pentru respectul altor națiuni, pentru buna înțelegere între popoare, el însuși fiind, deci, un exemplu de mare valoare și vibrație spirituală.

Cum am fi putut să-i păstrăm mai bine memoria decît prin continuarea, evident în condiții și scopuri noi, a celei mai importante opere ale sale, „Familia”, prin organizarea în orașul de pe Crișul Repede a unui muzeu memorial, prin ridicarea unui bust, o stradă și un liceu care îi poartă numele. În anul 1984, prin grija autorităților locale, i s-au mutat rămășițele pămîntului din cimitirul Olosig (zonă în sistemizare), în cel municipal.

Ioan I. Mircea

Post festum...

(Continuare din pag. a 4-a)

roși studenți anonimi, studenți care nu figurau în cataloage, nu auziau prelegerile în sălile de cursuri, nu se prezentau la examene. Sint studenții din afară, extramuros, de la distanță, studenți cîțitori ai cursurilor, lucrătorilor, articolelor și cărților tipărite ale profesorilor — cei mai agreați, mai căutați și mai citiți profesori, indevesebi cînd sint fericit doțati și cu daruri literare — precum I. Petrovici, M. Ralea, Tudor Vianu, Șerban Cioculescu ș.a., iar studenții de acest fel, cei mai entuziaști și mai fideli — de toată viața.

Student de acest fel, extramuros și de departe, am fost și eu — și nu numai eu — la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu.

În deceniul al treilea al veacului actual urmam Facultatea de Teologie a Moldovei — a Universității Mihăilescu din Iași, dar cu sediul în altă parte... Ajungeam pînă acolo „Revista Teologică”, „Telegraf Român” și cărțile tipărite de Editura Arhidiecezană din Sibiu și cele ale profesorilor de la Academia Teologică sibiană. Le găseam la bibliotecă și expuse la standul cu „noutăți”. Am urmărit și am citit articolele și cărțile sibiene — pe unele cu creionul în mină și cu mult beneficiu sufletesc, teologic, cultural, patriotic... Ne plăcea felul energic, combativ, polemic uneori, de a discuta și prezenta problemele teologice, mai cu seamă ale Ortodoxiei românești, însă nu mai puțin judicioasă și autentic ortodoxă gîndite, dogmatic și teologic, doar mai rațional, mai evoluat și cu o documentare bibliografică occidentală.

Excela și domina P.C. Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae — rector al Academiei Teologice „Andreiene”, cu articolele, studiile și scrierile sale, profunde și normative, precum: *Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama, Antropologie ortodoxă, Iisus Hristos sau restaurarea omului* ș.a. (P.C. Sa supraviețuiește și este astăzi „cel mai mare teolog al lumii ortodoxe din vremea noastră”, cum îl apreciază, pe bună dreptate, înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie Plămădeală); ale Pr. Dr. Nicolae Neaga (cartea „N-am venit să stric legea”), ale Diac. prof. Dr. Grigorie T. Marcu (*Saul din Tars, Studii biblice, Antropologia Paulină*), Pr. prof. Dr. Dumitru Călugăr (cu atît de căutată *Hristos în școală*) ș.a.

Cit de bucuos am fost cînd am văzut tipărită în Biblioteca bunului păstor Nr. 18, o conferință, *Datoria preotului către limba bisericească*, a profesorului meu direct Arhim. Iuliu Scriban! Am gîndit: fată și teologii de la Sibiu sint studenții profesorilor mei!

Apoi cărțile tipărite la Sibiu: *Dogmatica*, de H. Andrutso, *Ortodoxia*, de S. Bulgakov, *Epicleza euharistică*, de N. I. Popovici, *Un nou eu mediu*, de Nicolae Berdiaeff ș.a., con-

stitulau surse și materii documentare de mina întii pentru lucrări de Seminar și de licență, și chiar obligatorii pentru examene de sesiune. Pe multe din acestea și din cărțile profesorilor de la Academia Teologică din Sibiu le-am procurat, le-am păstrat și le-am bază a bibliotecii mele.

Am absolvit Facultatea de Teologie de la Chișinău, dar nu și Academia Teologică „Andreiană” de la Sibiu. Pe aceasta am continuat-o.

Anii au curs pe albia timpului horatian... — „Ehei, fugas, Postume, Postume! Labuntur anni!”...

După războiul al doilea, am ajuns preot în Transilvania și, în 1949 și 1954, prin Cursurile de îndrumare misionară, student la Institutul Teologic Universitar din Sibiu — continuatorul Academiei Teologice „Andreiene”. Student în toată regula — la prelegeri, bibliotecă, capelă, internat, profesori, lucrări de seminar, colocvii, examene... Mitropolitul: saganianul Nicolae Bălan, impresionant de venerabil la vîrsta crepusculară. Rector: Pr. prof. Dr. Sofron Vlad — liniștit, răbdător și bun ca un tată Profesor; Pr. prof. Dr. Grigorie T. Marcu și Nicolae Neaga, din cei vechi, dar și noi, Pr. Dr. Cornel Sirbu, Arhim. Dr. Nicolae Mladin (cu care am fost coleg doi ani), Pr. prof. de muzică Gh. Șoima ș.a.

Ne-am adunat din toate părțile Transilvaniei ortodoxe și proveneam, geografic, de pe toate mealegurile țării și de la toate școlile teologice — inclusiv de la Blaj, Gheria, Oradea, ale fraților reveniți. Eram, cei mai mulți, la amiaza vieții — cu familii, copii, experiențe pastorale și de viață, maturizări civice, intelectuale, teologice, culturale... Ne-am nivelat și am fraternizat ușor. Alma Mater Teologică Sibiana ne-a adoptat pe toți, deopotrivă, ori de unde am fi fost și oricum ne-am fi numit, fără preferințe și fără reticențe...

Am retrăit, cu puternice emoții și frumoașe amintiri, a doua tinerete teologică universitară. Am auziat prelegeri — în bănci. Am prezentat lucrări de seminar. Am participat la discuții și colocvii publice. Fiecare și-a adus contribuțiile de pricepere și experiență personală, din activități colaterale, din preocupări și studii individuale — culturale, istorice, literare, artistice... Cit de mulf s-a bucurat rectorul Sofron Vlad, cînd, la discuțiile după o prelegere proprie, un preot cursant a rugat cu permisiunea să-l completeze cu date din studiile personale.

— Iti mulțumesc P.C. părinte și sint deosebit de bucuos să văd că foștii studenți vin și se afirmă îmbogățiți cu cunoștințe în problemele și domeniile ce-i preocupă cu rezultate personale. Vă mărturisesc că și noi profesorii învățăm multe de la P.C. voastre, cursanți de acest fel...

Istoria — armă de luptă în activitatea cultural-națională a Asociației (I)

Idealul patriotic și național care străbate istoriografia iluministă, reprezentată de Școala Ardeleană, se cristalizează, în cele din urmă, într-o insistență preocupare pentru istoria țării române, considerate ca părți ale Daciei. La începutul secolului al XIX-lea, dimensiunile istoriei românilor, reflectate în istoriografie, sînt de fapt cele ale națiunii. Astfel, treptat, istoriografia devine într-o măsură un instrument eficace al acțiunii politice naționale.

Pe acest teren își desfășoară Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român preocupările sale pentru studierea istoriei poporului român. Prin proiectele făcute în cadrul secțiilor istorice și prin studiarea organizată a unor importante capitole din trecutul poporului, activitatea Asociației în acest domeniu constituie un suport teoretic al luptei politice a românilor în această epocă.

Multiplele preocupări ale cărturarilor transilvăneni pe terenul istoriei, dar și al literaturii, artelor și științelor sînt concretizate în ziarul și revistele pe care le au români în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Organul care cuprinde într-o sferă mai largă de preocupări activitatea cultural-științifică a Asociației este însă revista *Transilvania*. Foia Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, apărută la Brașov la începutul anului 1868.

Transilvania reflectă preocupările Asociației și ale intelectualității în ansamblu, cu deosebire de la ridicarea mereu nivelului cultural al românilor transilvăneni. În cea mai mare parte însă, ea cultivă știința istorică. Ideea în jurul căreia se desfășoară activitatea revistei pe terenul istoriei este stringerea la un loc a materialului documentar necesar pentru scrierea unei istorii naționale a poporului român. Studiul istoriei patriei și a națiunii — atrăgea atenția G. Barițiu — este pentru națiunea românească una din condițiile esențiale de viață... este acel mijloc minunat prin care se manifestă viața națională... românii sînt datori să probeze acele fapte cu istoria lor, bune sau rele, mari sau mici, înțelepte sau eronate, să nu fie cufundate în mormîntul uitării, precum din nefericire s-au scufundat. Sub titlul „O națiune fără istorie este moartă”, *Transilvania* subliniază că „într-adevăr, toate popoarele culte în apărarea lor, istoria națională ocupă primul loc; aceasta este lanca și scutul lor și cu această armă trebuie să se apere și românul dacă crede și dovedește realizarea aspirațiilor sale.” Rețese împede rîvni cu care-si începea „Foia Asociației” drumul investigației istorice pentru cercetarea trecutului. Istoria Transilvaniei, pînă atunci falsificată și profanată nu de către români, pentru că lor nu le era îngăduit nici a o scrie, nici a o învăța, trebuia să fie scrisă din nou, de către reprezentanții lor cei mari autorizați, cu documente autentice și completată cu faptele aceluia care constituiau partea cea mai însemnată a populației și cu cele mai multe sarcini fiscale și militare.

Cu privirea mereu atîntită spre „fîntinile curat moldo-românești de la București și Iași”, *Transilvania* publică informații ample asupra „Tezaurului de monumente istorice” al lui Papiu-Ilarian, asupra „Arhivei istorice a României”, prefetele și sumarele, cu constatarea că „avem material destul de bogat... din care să se umple multimea lacunelor, să se coregească (îndrepte — n.n.) părțile falsificate de străini, să se amplifice și limpezească pe cit le avem.”

Sub titlul „Despre istoria după com. Emerik Mikó”, Barițiu publică, începînd cu numărul 9 al *Transilvaniei* din 1868 o suită de articole în care, recenzînd lucrarea acestuia „Despărțirea Transilvaniei de Ungaria”, schițează cadrul general în care urmează a se scrie istoria Transilvaniei. De acord cu Mikó, că „pentru ca o țară să poată avea istoria sa, trebuie să-si aibă mai întîi libertatea, Barițiu sublinia „despotismul de acasă” care a împiedicat pe cronicari și istorici să „consemneze și faptele păstrate în această țară încă și de poporul românesc... rola istorică pe cit o a jucat și această națiune în această fectoreală a naturii în cursul tuturor secolelor și în minia tuturor legilor de proscripțiune”. Barițiu reține în continuare ideile principale ale școlii istorice moderne din apusul Europei, pe care le folosește și Mikó: „Una din fîntinile principale ale vieții naționale — arăta el — este memoria timpurilor trecute, pe care le păstrează literatura istorică. Cu cît trecutul unei națiuni este mai bogat, cu atît ea poate să aștepte un viitor mai bogat, dacă nu-si va renega trecutul și dacă va pricepe cum să-si pregătească un viitor mănos prin sămînța și germenul rămas din trecut. Istoria e văzută nu ca un cîmîtur, în care se succed mormintele mai mari sau mai mici mai înalte sau mai scunde, ci ca un edificiu măret, în lăuntru cărui spiritul națiunii vorbește în forme diverse către spectatori. Istoria nu trebuie să fie alcătuită numai din multimea seacă a faptelor ostășești, religioase și politice, ci ea trebuie să fie căutarea credincioasă a trecutului, cu toate părțile sale luminoase și întunecoase. Istoria poate progresa cu condiția dacă se va baza pe documente cu toată grija, dacă vor fi elaborate și studiate cu ajutorul criticii.”

G. Barițiu opinează că istoria e „căutătoarea (ogînda — n.n.) trecutului, protocolul ce cuprinde faptele și erorile națiunilor, modul economiei lor cu geniul național și cu pămîntul patriei, atestat despre grandoearea

sau vilitatea, despre capacitatea sau ticăloșia generațiilor repaunate... faptele civile, militare, religioase, sociale și politice, industria, arte, științe”. Și încheia astfel: „Adevărata istorie a Transilvaniei se va scrie numai atunci, cînd se va întreprinde în aceeași istoria întregă a națiunii românești transilvane! Cu alte cuvinte: Turnați istoria națiunilor transilvane într-o singură formă numită patrie, luați adică istoria românilor, a maghiaro-securilor și a sașilor la un loc, ordonați-o după toate legile istoriografiei, pentru ca să aveți istoria patriei.” Istoriografii români ardeleni le adresează rugămîntea să scrie pe calea aleasă, „profesori și neprofesori să adune materiale, să scrie compendii pentru școale mici și mari, să îndemne în tot timpul și în tot locul la îmbrățisarea și cultivarea istoriei transilvane”.

Începînd cu numărul 4 al primului an, *Transilvania* publică la rubrica CLIO repertoriile de documente din „Diplomatiul” lui Iosif Keményi, care conțin numele de vlaci începînd din anul 1138. Barițiu arată că „alte societăți de istoriografie... culeg și publică bărbătește, alte și alte documente, cronice și anale; prin urmare, noi încă trebuie să alergăm după ei, pentru ca să ne întîlnim cît mai curînd la un punct, al cărui nume este «Adevărul». Informează apoi cititorii că „tot sub rubrica CLIO, vom publica și alte materiale, care vor fi recunoscute că ar adăuga la coregerea și ilustrarea istoriei noastre”. Revista publică sistematic cataloge și documente din aceeași colecție Keményi, cele mai importante fiind cuprinse sub titlul: *Seris vajvodarum Transilvaniae, Kezeziatus, Kastră* etc.

An de an, revista publică documente de tot felul, mai ales docu-

mente privitoare la existența românilor din vechime în Transilvania, instituțiile românești, răscoalele țărănilor în evul mediu, revoluția din 1784, revoluția de la 1848—1849, cronici ș.a. Ea continuă astfel linia tradițională a „Magazinului istoric pentru Dacia”, așa cum o considera Barițiu în 1890 „un mic magazin al Asociației care-i servise totodată de magazin pentru documente istorice și pentru multe dizertațiuni literare și științifice foarte prețioase”. Întîlnim în paginile acestui „magazin” documente privitoare la alungarea românilor de pe moșiile lor în secolul al XVIII-lea, documente despre exilarea germanilor austriei în Transilvania, documente despre iezuiții din Transilvania, excerpte din „Historia rerum Transilvanicarum” pe anii 1663—1673 a lui Ion Bethlen, fragmente numeroase din „Cronica” lui Mihail Cserei, părți din „Cronica” lui Anonimus, recenzii și comentarii asupra lucrării „Răscoala lui Horia”, a lui D. Teleki, asupra corpusului de documente al lui G. Fejér, „Codex Diplomaticus”, asupra lucrării lui Rössler, „Römische Studien”, se reeditează răspunsul dat în 1792 istoricului Eder la critica lui asupra *Supplex-ului* din 1791, se scriu articole polemice în care sînt combătute tezele lui Sulzer, Wattenbach, Bauer și alții. Sub titlul „Din pomelnicul martirilor” se dau informații asupra celor căzuți în revoluția de la 1848—1849, apoi se publică materiale privind istoria regimentelor grănicerești, articole despre Revoluțiunea lui Horea și Cloșca din 1784, Despre bellu civile transilvanu din anii 1437—1438, Ioan Corvin de Hunedoara, Originea, geneologia, faptele sale imortale ș.a.

Mihai Racovițan

Costache Negri

(Continuare din pag. a 6-a)

litică, la casa sa din Tg. Ocna, deși i s-au oferit diferite demnități. Moare la 28 septembrie 1876, în vîrstă de 65 de ani.

Posteritatea l-a înălțat deasupra contemporaneității lui. Elena Cuza ridică o cruce (1877) pe mormîntul lui din curtea bisericii Răducanu din Tg. Ocna; numele lui C. Negri a fost immortalizat în statutele și busturile din Galați și Tg. Ocna, ca și în numele dat unor străzi din diferite orașe.

După 23 august 1944 personalitatea lui C. Negri a căpătat o nouă strălucire. În 1959, la Mîmîlna, fostă moșie lângă Galați, azi C. Negri, pe casa unde a locuit a fost așezată o placă comemorativă cu următoarea inscripție: „În această casă a trăit C. Negri. Aici s-au întîlnit în repetate rînduri frunții ai revoluției din 1848 și ai mișcării unioniste din Țările române.”

C. Negri și-a închinat toate puterile pentru promovarea și înfăptuirea idealurilor de renaștere națională din perioada 1840—1866. Numele lui este legat și întreprins cu toate evenimentele rodnice care au agitat această perioadă: a participat la pregătirea

și desfășurarea mișcării revoluționare de la 1848 din Moldova, a avut o contribuție deosebită la făurirea României moderne, a susținut efectuarea primelor reforme politice și sociale inițiate de Cuza, iar pe plan diplomatic, șapte ani, a depus o activitate încordată pentru recunoașterea drepturilor noului stat român. Ca diplomat a dovedit prestigiu, tact, înțelepciune și luciditate în analiza-problemele, claritate și probitate în luarea hotărîrilor.

Portretul moral a lui C. Negri este conturat de istoricul C. C. Giurescu: „Viața lui C. Negri, mare luptător pentru Unire, a fost limpede ca apa izvorului. Nu-au tulburat-o nici dorința de slavă, nici dorința de avere, nici invidia, nici ura... șarpele ambiției și al mării lui l-a mușcat niciodată... El rămîne în istoria patriei o imperioasă pildă de patriotism, de împlinire a datoriei și de o incontestabilă frumusețe morală.”

Ca „model al tuturor frumosețelor idealurilor de renaștere națională din perioada 1840—1866. Numele lui este legat și întreprins cu toate evenimentele rodnice care au agitat această perioadă: a participat la pregătirea

IUSTINIAN CHIRA MARAMUREȘANUL, Episcop-vicar, *Viața Maicii Domnului*, editată de Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului și Clujului, Cluj-Napoca, 1986, 211 p. + ilustrații.

Prea Sfințitul Iustinian Maramureșanul ne oferă o nouă înmănușare în volum a umora din cele mai de inimă preocupări pastoral duhovnicești și misionare în calitate ce-o are în Biserica noastră ortodoxă. După cartea „Darurile Bisericii” (Cluj-Napoca, 1983), în care P.S. Sa se ocupa de multiplele daruri ce ni se împărtășesc celor credincioși în Biserică, comunitate și locaș sfînt era de așteptat să continue investigațiile în sfera „Bisericii vii”, așa cum o mai numim pe Maica Domnului atunci cînd rostim în rugăciune: „În Biserica slavei tale sfînt în cer ni se pare a sta Născătoare de Dumnezeu”.

Cartea ce-o prezentăm, intitulată „Viața Maicii Domnului” răspunde plenar la exigențele legăturii profunde dintre Biserică și Maica Domnului, încît viața Bisericii este și a Maicii Domnului.

În general știm puține lucruri despre viața personală a Maicii Domnului. Evangheliștii au menționat numai esențialul. Restul l-au lăsat, căci de fapt nu mai era nevoie să știm despre ea, ca persoană singulară, ceva. Viața ei se citește ușor din viața Fiului Ei, Mîntuitorul, și apoi a primelor comunități de la Ierusalim și Efes pînă la Sfînta ei Adormire. Dar, viața ei este viața

Vetre de sihăstrie românească

Schitul Peștera de la Obîrșia Ialomiței

Așezată în munții Bucegi, la o înălțime de peste 1600 de metri, în imediata vecinătate a locului în care Ialomița își adună izvoarele (Obîrșia, Doamnele, Bătrîna), *Schitul Peștera de la Obîrșia Ialomiței* este cum nu se poate mai tipic pentru tradiția și pentru trăsăturile monahismului nostru.

Poziția atît de pitorească — și care amintește de afinitățile estetice ale ortodoxiei; legătura memijocită cu natura, cu firea și tradiția cu rădăcini în negura vremurilor și în legendă sînt caractere definitorii.

Nu știm precis cînd s-au stabilit aici în Bucegi primii monahi nevoitori, dar potrivit unei binecunoscute legende legate de numele domnitorului Mihnea Vodă cel Rău, aceasta s-ar fi petrecut la începutul secolului al XVI-lea (1508—1509). Era firesc ca datorită izolării în care trăiau și se rugau părinții de aici din Bucegi, mențiunile scrise asupra lor să apară tîrziu. Astfel în anul 1793, un sas din Sibiu, Kleinlauf, care face descrierea unor munți și peșteri din Țara Birsei, pomenește de ceea ce el numea „o capelă” în care locuia „departe de lume, un călugăr și cîțiva pustnici”. La începutul secolului trecut, precede pînă la schit și călătorul englez John Paget, care povestește: „Și iată că ajunserăm la Peșteră și la șirul mărunt al chiliilor. Căluza noastră bătu la poartă și un călugăr bătrîn ne ieși în întîmpinare (...), ne ură bun sosit în limba lui valahă, pofțindu-ne în interiorul sihăstriei. Acolo, în lăuntru Peșteră, găsîrăm o micuță capelă ortodoxă și alte căsuțe de lemn, cu chilii pentru 7—8 pustnici”.

La data la care călătorul englez cerceta pustnicia din Bucegi, schitul trecuse, în anul 1818, printr-un incendiu mistuitor. Un an mai tîrziu, adică în 1819, trei oameni de ispravă și plini de evlavie, respectiv preotul Gheorghe, ieromonahul Gherontie și Ion Baltag, toți din Pietroșița, reclădesc schitul și biserița din Peșteră cu hramul Sfinții Apostoli. Atunci, în 1819, a fost săpată în peretele peșterii și o scurtă pisanie, tocită de plozi și de trecerea vremii. Pe același perete se mai poate citi următoarea inscripție: „Însemnare de cînd am servit în schitul Peștera la leatul 1840 și am șezut pînă la leatul 1861, Ieronim Ieromonahul, cu multe scîrbe pentru păcatele mele”.

Din anul 1819 putem desprinde, întemeiați pe documente, o serie de date din istoria Schitului Peștera de la Obîrșia Ialomiței. Astfel, unul din noii săi ctitori, ieromonahul *Gherontie* va stăreți aici între anii 1819—1830. Îi urmează ieromonahul *Paisie* (1830—1841), după care stărețește ieromonahul *Ieronim* 1841—1861), autorul inscripției reproduce mai sus. În continuare se vor perinda alți doi stăreți cu lungi perioade de păstorire: ieromonahul *Gherasim* (1861—1894) și ieromonahul *Ieronim* II (1894—1921). Acesta din urmă, cu mijloace puține dar cu ostenele mari, a ridicat Schitul Nou, pe malul stîng al Ialomiței, în poiana de sub Colțul lui Nicodim și de la poalele pădurii Cocora.

Noua ctitorie sfințită în ziua de 17 septembrie 1911, după o muncă de 6 ani, era alcătuită, în afara schitului și de un nou rînd de chilii. Pînă în 1921 s-au mai adăugat aici alte două rînduri de chilii, un grajd și un atelier de dulgherie.

O serie de documente aflate în arhiva schitului, transliterate în anul 1926 de paleograful Dumitru I. Băjan, ne îngăduie să ne facem o impresie, în linii generale, despre viața călugărilor de aici, așa cum era ea în secolul trecut și în primele decenii din secolul nostru. Existența lor era oneroasă — și documentele pomenește de doi părinți înzăpeziti pe drum și mîncăți de fiare — dar întărită de bucurii duhovnicești și de împlinirea vocației lor monastice.

În a doua jumătate a secolului trecut, personalul schitului ajunge chiar la 13 membri (în 1867) și nu scade niciodată sub numărul de 4 persoane. Exista, dealtfel, o tradiție sihăstrească în Bucegi și este suficient să ne gîndim la perioada anterioară înființării Sfintei Mănăstiri Sinaia (1695).

Spre sfîrșitul secolului trecut, Schitul Peștera Ialomița devine un metoc sui-generis al Mănăstirii Sinaia și tot atunci (1895—1897), întîlnim în viața schitului rolul benefic și plin de inițiativă al stărețului sînait Nifon II.

În noaptea de 1 ianuarie 1940, un incendiu a pustit biserița din peșteră. În locul ei s-a ridicat apoi, tot din lemn, lăcașul care poate fi văzut și astăzi. Sfințirea a avut loc la 28 iunie 1942.

În primăvara și în vara anului 1953, s-au reparat casele stăreției din fața bisericii de pe Cocora, s-au demolat chiliile dărăpănate din latura de răsărit și tot acolo s-au ridicat altele noi, pe temelii de piatră; s-au construit o bucătărie și respectiv o trapeză, pe coasta din față; s-a împrejmuțat cu gard curtea și gospodăria, s-a construit un podet peste riul Cocora...

Prefacerile au continuat însă pe măsura trecerii anilor și continuă și în prezent, cu atît mai mult cu cît, dată fiind modernizarea drumului de acces, sînt tot mai numeroși drumeții care vin să cunoască sau să se închine la acest metoc al Mănăstirii Sinaia, *Schitul Peștera de la Obîrșia Ialomiței*.

În încheiere, să menționăm faptul că, deși așezat într-un loc atît de izolat, Schitul Peștera de la Obîrșia Ialomiței s-a bucurat constant de cercetarea înalților ierarhi ai Sfintei noastre Biserici. Au urcat cu piciorul pînă la frumoasa sihăstrie din Bucegi, în mai multe rînduri, atît Patriarhul Justinian († 1977) cît și Prea Fericearea Sa Părintele Patriarh Teoctist, în vremea în care era Episcop-vicar. Însemnările pe care le-au așternut în Cartea de aur a schitului sau în condica sa, reprezintă azi pentru noi adevărate file de istorie.

Protos. *Laurenție Giță*

oare în Biserica noastră, dînd în mîna credincioșilor argumente vii pentru a înțelege și apăra dreapta credință, moștenire de la strămoși, „românii dreptcredincioși care au cinstit întotdeauna pe Maica Domnului” (pagina 5).

Sub acoperămîntul Maicii Domnului creștinul a înțeles și mai bine rostul vieții comunitare realizînd în armonie frățească cu toți semenii opere de traicnicie în viața spirituală și culturală a neamului. Implicațiile istorice ale cinstirii Maicii Domnului, oglîndite în unitatea de

credință și viață constituie un imbold în continuarea aceleiași frumoase moșteniri, căci: „Avem noi oare dreptul să lăsăm să se pustiască altarele și să se spulbere elanurile prin care Biserica Ortodoxă ne-a împodobit viața și țara: să fie desconsiderată arta, cultura, literatura românească, icoanele pe sticlă, celelalte picturi de la Voroneț, Sucevița, Hurezi și din alte părți ale țării?” (p. 129), care sînt frînturi ale vieții noastre comune cu ale vieții Maicii Domnului?

Protos. Dr. *Casian Crăciun*

ERATA. 1. În nr. 1—2 din 1 ian. 1987, la articolul: „Aflarea Rohiei, de la p. 3, col. 1, paragraf 2, rîndul 8, în loc de François René de Chateaubriand se va citi Alphonse de Chateaubriant, cum a fost, de altfel, în manuscris.

2. În nr. 5—6 și 7—8 din 1 și 15 februarie 1987, la pag. 8, Știri — Informații; Din agenda..., col. a doua, rîndul 5 de sus, în loc de Belgiei se va citi Elveției.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Intre 14—16 februarie 1987, I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a luat parte la Forumul internațional de la Moscova: „Pentru o lume de-nuclearizată — pentru salvarea omenirii”, la care au participat circa 1000 de personalități din toată lumea, printre care 215 reprezentanți ai celor șase mari religii ale lumii (creștină, budistă, hindusă, mozaică, musulmană, șintoistă), din 56 țări ale lumii. I. P. S. Sa a fost ales membru în Comitetul celor șapte care a redactat Apelul final al Forumului.

■ Vineri, 20 februarie 1987, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române.

■ Marti, 24 februarie 1987, I. P. S. Sa a primit la reședința mitropolitană din Sibiu pe P. C. ic. stavr. Moise Ianeș, vicarul Vicariatului ortodox român din Iugoslavia, cu care a avut o convorbire.

■ În zilele de 25—26 februarie 1987, I. P. S. Mitropolit Antonie a primit, la reședința mitropolitană din Sibiu, delegația Societăților biblice Unite, formate din Hans Florin (Anglia), Dr. Ervin Zimmermann (R. F. G.), Dorothea Kindt (R. F. G.), precum și P. C. Pr. prof. Dr. Ioan Bria, directorul subunității „Reinnoire și viață parohială” — cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, fiind însoțit de P. C. Consilier-patriarhal Sabin Verzan și P. C. prof. I. Caraza de la Institutul Teologic Universitar din București.

Oaspeții au vizitat cu acest prilej tipografia eparhială, catedrala mitropolitană, Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Schitul Păltiniș, Mănăstirea Brincoveanu și alte obiective.

CLUJ

■ Duminică, 25 ianuarie 1987, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvârșit binecuvântarea bisericii parohiei Buna Vestire din municipiul Cluj-Napoca, renovată în interior prin jertfelnicia bunilor credincioși și purtarea de grijă a preoților Grigore Soporan și Dumitru Nan, slujitorii bisericii.

La sfârșitul Sf. Liturghii arhieresti P. S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură.

■ Vineri, 30 ianuarie 1987, sârbătoarea Sf. Trei Ierarhi, patronii școlilor teologice din Patriarhia română, a fost prăznuită după cuvântul și de elevii Seminarului Teologic din Cluj-Napoca. După Sf. Liturghie, săvârșită în Catedrala arhiepiscopală de către un impresionant sobor de preoți și diaconi, în prezența I. P. S. Arhiepiscop Teofil și a P. S. Episcop-vicar Iustinian, a urmat un program susținut de elevii seminarilor în sala de festivități, de față fiind corpul profesoral, membrii Permanentei Consiliului eparhial și delegații Institutului Teologic Protestant din localitate. P. C. prof. Valer Bel a susținut conferința: „Teologie și slujire la Sf. Trei Ierarhi” — temă de mare actualitate pentru slujitorii Bisericii noastre, după care, un grup de trei elevi au citit fragmente din scrierile Sf. Trei Ierarhi iar corul elevilor, pregătit și dirijat de P. C. Pr. prof. Vasile Stanciu, a interpretat câteva din cântările bisericesti închinată celor trei „mari dascăli ai lumii și ierarhi”.

■ În încheierea serbării au luat cuvântul I. P. S. Arhiepiscop Teofil și P. S. Episcop-vicar Iustinian, îndemnând elevii ca pe lângă instrucția care li se face în cei cinci ani de studii să se străduiască să urce mereu și pe treptele desăvârșirii creștinești.

■ Duminică, 1 februarie 1987, I. P. S. Arhiepiscop Teofil a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica parohiei Sf. Ap. Petru și Pavel din cartierul Mănăstur al municipiului Cluj-Napoca. În cadrul Sf. Liturghii, P. C. Arhid. Vasile Raus, fost diacon al catedralei timp de 16 ani, a fost hirotonit într-un preot pe seama acestei parohii. Tot cu acest prilej, pentru munca desfășurată de-a lungul celor 16 ani de diaconie, i s-a acordat distincția de iconom-stavrofor cu dreptul de a purta cruce.

La sfârșitul Sf. Liturghii I. P. S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură.

■ Duminică, 1 februarie 1987, P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul a săvârșit reședința bisericii din parohia Buduș, prot. Bistrița, renovată în interior și exterior și împodobită cu pictură și iconostas nou, sculptat, prin jertfelnicia bunilor credincioși și cu purtarea de grijă a vrednicului Preot Constantin Mileșan, căruia pentru osteneala depusă, i s-a acordat distincția de iconom cu dreptul de a purta briu roșu.

La sfârșitul Sf. Liturghii arhieresti, P. S. Sa a rostit un instructiv cuvânt de învățătură.

■ Marti, 17 februarie 1987, la centrul arhiepiscopesc din Cluj-Napoca, sub conducerea I. P. S. Arhiepiscop Teofil, a avut loc o ședință de lucru cu P. C. Părinți protopopi din eparhie privind problemele administrativ-bisericesti, economice, culturale și de disciplină a clerului din eparhia Clujului.

ALBA IULIA

■ În perioada 9—13 februarie 1987 s-au desfășurat la Centrul eparhial, cursurile celei de-a doua serii din acest an a cursurilor de îndrumare misionară de scurtă durată, cu participarea a 20 preoți din cele 8 protopopiate. Din partea Institutului Teologic Sibiu au luat parte PP. CC. Pr. prof. Vasile Mihoc, Pr. prof. Ilie Moldovan și Pr. prof. Ioan Mihăițan.

■ În cuvântul ținut la deschiderea acestor cursuri, ca și în cuvântul de încheiere, P. S. Episcop Emilian a subliniat importanța pe care o are pregătirea și tratarea problemelor cu care preoții se confruntă în parohie, respectarea disciplinei și ținutei preoțești, precum și a programului serviciului divin.

■ În zilele de 11—12 februarie a avut loc la Centrul eparhial o întâlnire și o ședință de lucru cu preoții misionari din eparhie. Cu acest prilej au fost analizate planul de misiuni și măsurile ce se impun pentru desfășurarea unei pastorații cât mai eficiente și în deplină concordanță cu cerințele timpului pe care-l trăim.

■ Duminică, 18 ianuarie 1987, P. S. Episcop Vasile a săvârșit slujba de binecuvântare a bisericii din parohia Chifliș, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară.

■ Duminică, 18 ianuarie 1987, P. S. Episcop Vasile a săvârșit slujba de binecuvântare a bisericii din parohia Chifliș, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară.

■ Potrivit tradiției, în perioada dintre Crăciun și Paști, ierarhul a făcut vizite pastorale la bisericile de pe raza orașului de reședință și din împrejurimile acestuia. Într-o păstrare și continuarea acestei tradiții, P. S. Sa a făcut primul popas duhovnicesc în mijlocul bunilor credincioși din parohia Oradea-Oloșig, săvârșind, Duminică, 11 ianuarie 1987, Sf. Liturghie în biserica parohială, unde a rostit un ziditor cuvânt de învățătură. Chiriarihul a luat act cu satisfacție de lucrările în curs de execuție privind restaurarea picturii și a zugrăvelii, felicitându-i pe credincioși, pe membrii Consiliului parohial și pe harnicul lor păstor sufletesc, prot. Dr. Gheorghe Lițiu.

Al doilea popas duhovnicesc l-a făcut ierarhul în parohia Oradea-Iosia, săvârșind Duminică, 25 ianuarie 1987,

Sf. Liturghie în biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel”, plină de credincioși, care au dat răspunsurile la unison, cu multă însuflețire. În cuvântul de învățătură, arhipăstorul a apreciat dragostea credincioșilor față de credință și Biserica strămoșească, manifestată și prin îngrijirea deosebită a celor două sfinte locașuri, felicitându-i în special pentru lucrările de refacere a bisericii „Sf. Ierarh Nicolae”, pe care a vizitat-o cu acest prilej. De asemenea, și-a arătat mulțumirea pentru progresul vieții duhovnicești de aici, ca rezultat al muncii pastoreale asidue a celor doi harnici păstori sufletști, prot. Ioan Porumb și Pr. Ioan Popa.

■ La data de 22 ianuarie 1987, s-a ținut la Centrul eparhial, sub președinția P. S. Episcop Vasile, o ședință de lucru cu cei șapte protopopi din eparhie și cu cadrele de conducere de la Centrul Eparhial. S-a analizat, cu obiectivitate, activitatea pastoral-misionară în parohiile din eparhie și s-au stabilit și noi măsuri, mai eficiente, pentru întărirea dreptei credințe în sufletele credincioșilor, pentru atașamentul lor tot mai puternic față de Biserica strămoșească și pentru apărarea lor de orice prozelitism.

■ În continuarea vizitațiilor canonice efectuate de Prea Sfințitul Episcop Vasile la bisericile din orașul de reședință, ierarhul a poposit în cursul lunii februarie 1987 în mijlocul credincioșilor de la bisericile de mai jos:

■ Duminică, 1 februarie, Liturghia arhierescă a fost săvârșită în biserica parohială „Sf. Sfinții Treime” din Oradea, în cadrul căreia a ținut un ziditor cuvânt de învățătură. Vorbitorul a subliniat jertfelnicia credincioșilor și strădania celor doi slujitori, Pr. Aurel Pușcas, protopop al Oradiei, și Pr. Liviu Ungur, secretar eparhial, într-o înnoirea sfintului locaș, pe care l-au îmbrăcat într-o minunată pictură în frescă și l-au înzeștrăat cu un frumos iconostas, artistic sculptat în lemn, iar în exterior l-au înfrumusețat cu trei icoane în mozaic, pentru care îi felicită călduros.

■ Duminică, 8 februarie, ierarhul s-a aflat în mijlocul bunilor credincioși din parohia Oradea-Seleș, în a căror biserică a săvârșit Sf. Liturghie, în cadrul căreia a predicat P. C. asist. dr. Liviu Strea de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. În bogatul cuvânt de învățătură, chiriarihul a relevat și apreciat atașamentul credincioșilor din acest cartier față de Biserica strămoșească, laudând dorința și hotărârea lor de a-și împodobi sfântul locaș cu pictură. La fel a menționat zelul pastoral al celor doi vrednici păstori sufletști, Preoții Gheorghe Henț și Mircea Câmpăneanu, întru întărirea dreptei credințe în sufletele credincioșilor.

■ Duminică, 15 februarie, arhipăstorul a oficiat Sf. Liturghie în frumoasa biserică din parohia Oradea-Vii (C. F. F.), păstorită cu vrednicie de harnicii preoți Gheorghe Nemes și Dumitru Megheșan. Predica zilei a fost ținută de P. C. prof. dr. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu. În instructivul cuvânt de învățătură, chiriarihul a subliniat puternicul spirit de jertfelnicie al credincioșilor, izvorit din tot atit de puternica lor credință față de Legea strămoșească, zidită cu stăruință în sufletele lor de zeloșii lor păstori sufletști.

■ Duminică, 22 februarie, chiriarihul a poposit în mijlocul bunilor credincioși din parohia Oradea-Velența, leagănul ortodoxiei românești din Oradea și Bihor, săvârșind Sf. Liturghie în monumentală biserică „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”, pe locul căreia a flintat înainte vreme catedrala vechei episcopii a românilor ortodocși din Bihor. Aceste date au fost subliniate de ierarh în amplitud și ziditorul său cuvânt de învățătură, bucurându-se că și credincioșii de azi, precum și cei trei slujitori din această parte de oraș, preoții Vasile Stanciu, Dorel Rusu și Marian Ioniță, sint vrednici urmași ai înaintașilor lor, atit întru păstrarea dreptei credințe strămoșești, cit și întru îngrijirea sfintelor locașuri.

INDRUMĂTORUL BISERICESC, MISIONAR ȘI PATRIOTIC, LA 135 DE ANI DE APARIȚIE NEÎNTRERUPTĂ

Alături de Telegraful Român, mai tânăr cu un an, la Centrul mitropolitan din Sibiu se tipărește, după cum se știe, și cel mai vechi calendar de masă cu apariție neîntreruptă, astăzi purtând numele de: *Indrumătorul bisericesc, misionar și patriotic*, apărut de curând cel pe anul 1987, al 135-lea an de apariție.

■ În bogatul și edificator cuvânt introductiv, intitulat: „Să rămânem credincioși vocației preoțești și dreptei noastre credințe”, I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei recomandă această lucrare drept o „carte în care, ca și în trecut, credincioșii noștri să găsească, în clipele de răgaz, de toate: îndrumări pastorale, aniversări ale unor evenimente istorice importante din trecut, spre a ține vie amintirea lor și a cultiva dragostea de Patrie, versuri, cuvinte cu tîlc, cuvinte alese din Sf. Părinți și desigur și preocupări legate de viața contemporană a Bisericii noastre, a patriei noastre și a lumii”.

■ Indrumătorul bisericesc, misionar și patriotic editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1987 răspunde într-adevăr și de data aceasta celor trei mari compartimente ale titlaturii sale, cu articole cit se poate de ziditoare pentru preoții și credincioșii noștri care zăbovesc asupra lor.

■ Așa de pildă pe plan strict bisericesc, Indrumătorul... consemnează alegerea și instalarea celui de-al 5-lea Patriarh al Bisericii noastre, în persoana P. F. Părinte Teoctist Arapăsu, cuprinzind totodată și alte materiale cu caracter pastoral și de edificare religioasă-morală, ca: „Cultura în ajutorul vocației și misiunii preoțești”, semnat de I. P. S. Mitropolit Antonie, material pe care îl recomandăm în chip special tuturor preoților noștri, „Dumnezeu — Ziditorul și Pronietorul lumii”, „Mărturie ale firii despre Dumnezeu”, „Insușiri ale lui Dumnezeu”, „Dumnezeu, Unul în Ființă și întreit în Persoană” și alte asemenea articole.

■ Pe plan misionar, Indrumătorul... pe anul 1987, pe care îl semnalăm, cuprinde un deosebit capitol de experiențe pastorale, binevenite cu deosebire pentru preoții mai tineri, gânduri potrivite fiind adresate și maicilor preoțese, ca și alte materiale cu caracter misionar-pastoral, ca de exemplu: „Biserica, păstrătoare Revelației divine”, „Cu privire la mintuire”, „Mintuirea în și prin Biserica”, „Maica Domnului în iconomia mintuirii”, „Crucea — semnul iubirii lui Dumnezeu și putere asupra răului” ș. a.

■ Pe plan patriotic, Indrumătorul... are de asemenea un mănunchi de articole grupate în rubrica: „Patria, vatra noastră străbună”, ca și în rubrica: „Pentru pacea a toată lumea”, materiale de mare vibrație patriotică înfățișând și la capitolul: „Aniversări — comemorări”, ca de exemplu: „Pe aici nu se trece”, articol consacrat împlinirii a 70 de ani de la luptele pentru apărarea Patriei: Mărăști, Mărăcești, Otuză, „100 de ani de la moartea căratărilor Aron Florian”, „550 de ani de la marea răscălare a țărănilor transilvăneni din 1437” și alte materiale semnate de profesori titulari sau onorari de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, consilierii, preoți și alți colaboratori din Arhiepiscopia Sibiului sau din afara ei.

■ Indrumătorul este presărat, ca și în alți ani, cu versuri religioase și patriotice, cu cuvinte înțelepte, cu înfăptuiri și vorbe cu tîlc, care, pe de o parte, fac ca lectura lui să fie plăcută și atrăgătoare, iar pe de altă parte conferă întregului Indrumător bisericesc, misionar și patriotic pe anul 1987, calitatea unei cărți instructive, de mult folos preoților și credincioșilor noștri deopotrivă.

R.

Semnalăm... Semnalăm...

● „Despre unica modestie posibilă” (Viața Românească, LXXXI, 8, 1986, p. 27—31) e un interesant eseu semnat de Radu Bogdan. Multe din considerațiile sale, de mare subțirime, cu tangențe ușor semnalabile cu ceea ce într-un alt limbaj și pe alte coordonate, mai mult de spiritualitate decît de cultură — dacă acestea se pot delimita precis — se numește smerenie. De altfel chiar autorului i se impune comparația, amestecînd la un moment dat termenii (p. 28). Spune despre smerenie adevăruri filocalice, precum: „Încearcă să-i contrazici (pe unii preținși smeriți) și smerenia lor se topește ca prin farmec”. E de altfel testul prin excelență al smeritului. Despre aceasta se poate citi un întreg capitol într-o carte nu de mult publicată de noi „Spiritualitate și tradiție...”.

Radu Bogdan insistînd deosebi pe modestie, soră bună dar nu întotdeauna același lucru cu smerenia, spune totuși adevăruri foarte adesea valabile pentru amîndouă, dar pentru cea de a doua trebuie să înmulțim cel puțin cu doi. Modestia, pe care de altfel n-o recunoaște decît savanților, oamenilor de știință, recunoscînd celorlalți doar falsa modestie, stă pe un portativ al ființei omenesti care poate scoate într-adevăr note false pentru alții, putînd să nu fie nocivă pentru ei înșiși, pe cînd smerenia falsă dăunează în primul rînd celui care și-o pretinde. Și-apoi, modestia poate fi pretinsă: sint modest, de adevăratelea, sau exclusiv fals, cum crede Radu Bogdan; smerenia, de cum e pretinsă: sint smerit, e prin însăși declararea ei o involuntară auto-denunțare, o minciună. Sint smerit e egal cu sint sfînt. Sfîntul care se știe sfînt, nu e sfînt, cu o singură excepție: Dumnezeu. Pe sfinți și pe smeriți — smerenia e o formă, și cea mai importantă, a sfințeniei — nu-i cunosc decît alții. Ei se ignoră. E condiția sine qua non. Ei spun de obicei: sint mîndru și o spun cu convingere. Adevărata măsură a smereniei e numai la aprecierea altora și, în cele din urmă, a lui Dumnezeu. Încearcă aprecieri cu duhovnicii, dar nu-și spun nici aceștia gîndurile cu voce tare, niciodată. A-l declara pe cineva smerit, în față, înseamnă a-l arunca în mîndrie.

Maxima lui Montaigne: „A spune despre tine mai puțin decît prețuiești înseamnă prostie, nu modestie”, poate fi valabilă în cultură, și poate fi falsă modestie, deși nu e neapărat și totdeauna o rezultantă a prostiei. Mai degrabă sint rezultante ale prostiei aroganța și încrederea în sine, cînd se conștientizează de a ceeași talie. „Încrederea în sine și aroganța — scrie într-o carte, publicată de curînd, Paul Cortez (Echidistanțe) — sint în general direct proporționale cu gradul de incultură și invers proporționale cu bunul simț”.

■ Dar să nu ne complicăm prea mult. Să revenim la modestie — falsă modestie. Multora le place la alții chiar falsa modestie!

■ Dacă raportăm maxima lui Montaigne la smerenie, lucrurile se schimbă totuși. Smeritul nu pune preț pe sine, dar nu din prostie, ci dintr-o mare conștiință a nerealizării, a neîmplinirii. El e întotdeauna în fața unui țel pe care se străduiește să-l ajungă, dar care se depărtează pe măsură ce face cîte un pas către el. Smeritul din prostie, nu e smerit, ci pur și simplu prost. Modestul care știe cît prețuiește, nu poate fi catalogat printre proști, chiar dacă o face pe modestul, fiindcă dacă știe cît prețuiește, în mod sigur se prefacă. Montaigne s-a cam grăbit. Radu Bogdan, care face dovada unei excepționale capacități de pătrundere în asemenea domenii, ne-ar face mari bucurii dacă ar nuanța mai în adîncime asemănările și mai ales diferențele dintre acești doi termeni care nu sint simple echivalente de dicționar. I-am citit eseuul cu interes și satisfacție.

● De Constantin Noica dai astăzi peste tot, vrei — nu vrei. Te întorci în dreapta, te întorci în stînga, — categoriile nu sint neapărat geografice — nu poți evita să nu te confrunți cu el și să nu descoperi, totuși, că descifrarea lui nu este deloc ușoară. E ca o întrecere între dumnealui care se încercăază cu tot mai multă străduință, și cei care vor să-l înțeleagă, să-l dezbrază, cum se zicea altă dată, ca niște hoți de drumul mare. Ucenicii, prietenii săi, filozofii! Cu stil frumos și gîndire organizată se întîlneste cu el și Gheorghiuță Geană, în „Paradigma freudiană a paideii” (Viața Românească, LXXXI, 8, 1986, p. 84—96), un studiu — și acesta ușor încifrat — despre hoți și despre o crimă: „Crima de la Păltiniș”. A încercat-o, cu viclenie filozofică, Gabriel Liiceanu, în cunoscutul său Jurnal, pîndindu-și maestrul pas cu pas și însemnîndu-și totul, pe furis, întors cu spatele, încercînd „să-l prindă în cuvînt”.

Gheorghiuță Geană, într-o complicitate aproape mărturisită cu Andrei Pleșu, aduce în prim plan un aspect al paideii de la Păltiniș care — după părerea sa — nu suferă de prea multă claritate, punînd degetul pe rană: raportul dintre cultură și morală. În mintea noastră s-ar putea merge chiar mai departe și, bineînțeles, nu în ceea ce privește cultura, cît în determinantele moralei care cer, totuși, înscrierea într-un sistem și motivarea lui F mare sau mic, atunci cînd operăm cu termeni ca ființă, sau cu termeni ca ontologie, care presupun un sistem dar nu-l pronunțăm, sau de-a dreptul îl ocolesc. Gheorghiuță Geană, firesc încifrat și el, dar filozofii se înțeleg între dînșii, avertizează că „fără morală, cultura se poate întoarce împotriva ei înșeși”.

Nu sint sigur însă că Noica s-ar recunoaște într-o asemenea definiție a culturii. Deocamdată îi lășăm pe filozofi să se mai războască între ei. Îi urmărim cu deosebită curiozitate și firesc interes.

● Doct, dar și pe înțeles, argumentîndu-și tezele și observațiile cu o bogată informație la temă, Al. Zub scrie despre Picu Pătruț cu iubire și prețuire, ceea ce îl îndreptățește să stăruie pentru investigații mai pătrunzătoare și mai largi în lumea satului, recomandînd ca acestea să se facă „valorificînd rezultatele mai multor discipline”. Exemplul publicării lui Picu Pătruț e unul dintre acestea. (Univers rustic, în „Viața Românească”, LXXXI, 8, 1986, p. 67—72).

● A apărut volumul VI din colecția „Etudes Théologique”, editat de Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambesey — Geneva, sub titlul: „Orthodoxie et Mouvement Oecuménique”. Remarcăm printre colaboratori studiul Prof. Ion Bria intitulat: „Orthodoxia și Mișcarea Ecumenică — Contribuție ortodoxă în domeniul misiunii”.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. I Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. Aurel Jivi, Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; tehoredactori: Diac. Ezechil Oancea, Pr. Teodor Damian; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Grivitei nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2.

Taxa poștală plătită în numerar

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

44.206 |

BIBLIOTECA ASTRĂ
SIBIU